

ETICĂ și DEONTOLOGIE

Nr. 2/2021

Editat de **Pro Universitaria SRL**, editură cu prestigiu recunoscut.

Editura **Pro Universitaria** este acreditată CNCS în domeniul Științelor Umaniste și CNATDCU (lista A2-Panel 4) în domeniul Științelor Sociale.

Copyright © 2021, **Editura Pro Universitaria**.

Redactor:	Elena Onea
Tehnoredactor:	Liviu Crăciun
Copertă:	Vlad Pătruță

Redacție:
tel.: 0732.320.664
e-mail: editura@prouniversitaria.ro

 Editura Pro Universitaria

Librăria UJmag:
tel.: 0733.673.555;
021.312.22.21
e-mail: comenzi@ujmag.ro
ujmag.ro

 Ujmag.ro

ISSN 2784 – 3904
ISSN-L 2784 – 3904

REDACTOR ȘEF:

Cristina Mihaela SALCĂ ROTARU - Universitatea Transilvania din Brașov, România

REDACTOR EXECUTIV:

Laura MANEA - Universitatea Transilvania din Brașov, România

BORD ȘTIINȚIFIC

Flavius Antoniu BAIAS, Universitatea București, Romania

Laura BOURIAUD, Universitatea *Ștefan cel Mare* University din Suceava, România

Valeriu CAPCELEA, Academia de Științe a Moldovei

Daniel CATALÁN, Universidad Carlos III de Madrid, Spania

Natalia CHERADI, Academia de Studii Economice din Moldova, Moldova

Teodor CODOBAN, Universitatea de Artă și Design, Cluj-Napoca, România

Dacian Cosmin DRAGOȘ, Universitatea *Babeș-Bolyai* University din Cluj-Napoca, România

Elena GREBENSCHIKOVA, Universitatea Națională de Cercetare Medicală, *Pirogrov*, Federația Rusă

Fatma Yeşim İŞİL ÜLMAN, Universitatea *Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar*, Turcia

Matthew JAMES, Universitatea St Mary's, Regatul Unit al Marii Britanii

Tereza KHECHOYAN, Academia de Administrație Publică din Republica Armenia, Armenia

Manolis KOUKOURAKIS, Universitatea din Creta, Grecia

Erwin LENGAUER, Universitatea din Viena, Austria

Alessandro, LOVARI, Universitatea din Cagliari, Italia

John McMILLAN, Universitatea din Otago, Noua Zeelandă

Saltanat MEIRAMOVA, Universitatea Agrotehnică Kazahă *Saken Seifullin*, Universitatea Națională Eurasiatică, Kazahstan

Cristinel Ioan MURZEA, Universitatea Transilvania din Brașov, România

Ciprian Ioan PEDA, Universitatea de Vest, Timișoara, România

Mircea REGNEALĂ, Universitatea din București, România

Angela REPANOVICI, Universitatea Transilvania din Brașov, România

Liliana ROGOZEA, Universitatea Transilvania din Brașov, România

Cătălin Silviu SĂRARU, *Academia de Studii Economice, București, România*

Elena ȘTEFAN, Universitatea *Titu Maiorescu*, București, România

Ioan SCHIAU, Universitatea Transilvania din Brașov, România

Elena TÎRZIMAN, Universitatea din București, România

Nelly TURCAN, Universitatea de Stat din Moldova, Moldova

Victor VELTER, Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării, București, România

Nasty Marian VLĂDOIU, Universitatea Transilvania din Brașov, România

Patricia WHITE, Universitatea de medicină din Massachusetts, U.S.A.

COLEGIUL DE REDACȚIE

Ramona CIOBANU, Universitatea Transilvania din Brașov, România

Andreea CIUREA, Universitatea Transilvania din Brașov, România

Elena Maria COCUZ, Universitatea Transilvania din Brașov, România

Iuliu Gabriel COCUZ, Universitatea de Medicină, Farmacie, Știință și Tehnologie *George Emil Palade* din Târgu Mureș, România

Cătălina Georgeta DINU, Universitatea Transilvania din Brașov, România

Camelia DRĂGHICI, Universitatea Transilvania din Brașov, România

Raluca DUMACHE, Universitatea de Medicină și Farmacie *Victor Babeș* din Timișoara, România

Cristinel GHIGHECI, Universitatea Transilvania din Brașov, România

Suman KOLAR VASUDEVA, Baroul de Stat din Karnataka, India

Ane LANDØY, Universitatea din Bergen, Norvegia

Alexandru LĂCULICEANU, Universitatea Transilvania din Brașov, România

Dana PERNIU, Universitatea Transilvania din Brașov, România

Oana ȘARAMET, Universitatea Transilvania din Brașov, România

Gabriel TIȚA-NICOLESCU, Universitatea Transilvania din Brașov, România

Mihaela Alida TOMIȚĂ – University de Vest din Timișoara, România

Sorin Daniel VÂTCĂ – Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară din Cluj-Napoca, România

CUPRINS

EDITORIAL / 6

Caracteristici scientometrice ale lucrărilor indexate Web of Science Core Collection care tratează subiecte de etică sau din punct de vedere al eticii

Victor VELTER

Scientometric study regarding ethics in professional activities / 13

Angela REPANOVICI
Manolis KOUKOURAKIS

Etica mediului în cursurile de Etică și integritate academică / 20

Dana PERNIU,
Cristina SALCĂ ROTARU,
Camelia DRĂGHICI

Adapting the University Ethical Climate, a Necessity in the Pandemic Context / 31

Teodora DRĂGHICI
Oana-Antonia ILIE

Etică bancară. Codul de conduită al înalților funcționari ai Băncii Centrale Europene / 41

Carmen Adriana GHEORGHE

Cum măsurăm creativitatea muzicală? O perspectivă asupra creditelor creative / 50

Dan DEDIU

NOUTĂȚI LEGISLATIVE

Extras: Hotărârea nr. 931 din 1 septembrie 2021 privind procedura de desemnare, atribuțiile, modalitatea de organizare a activității și procedura de evaluare a performanțelor profesionale individuale ale consilierului de etică, precum și pentru aprobarea modalității de raportare a instituțiilor și autorităților în scopul asigurării implementării, monitorizării și controlului respectării principiilor și normelor privind conduita funcționarilor publici / 56

**Ordinul ME nr. 5.255 din 10 septembrie 2021 privind verificarea
respectării eticii și deontologiei universitare în elaborarea tezelor
de doctorat din perioada 1990-2016
(Publicat MO nr. 888/16 septembrie 2021) / 59**

BREVIAR

**Discuții privind aplicarea Ordinului ME nr. 5.255 / 2021 privind
verificarea respectării eticii și deontologiei universitare
în elaborarea tezelor de doctorat din perioada 1990-2016 / 61**

Cristina Mihaela SALCĂ ROTARU

Laura MANEA

EDITORIAL

Caracteristici scientometrice ale lucrărilor indexate Web of Science Core Collection care tratează subiecte de etică sau din punct de vedere al eticii

Victor VELTER^{1*}

¹ Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării, București, România,

* Correspondence: victor.velter@uefiscdi.ro

Pentru o revistă științifică la început de drum este definitorie importanța acordată domeniului său specific de către mediul academic, importanță care rezidă din evoluția numărului și importanței lucrărilor publicate în bazele de date recunoscute internațional. Una din cele mai importante baze de date la acest moment este Web of Science (WoS), în a cărei bază centrală (Core Collection) se regăsesc articole din peste 21,894 reviste științifice.

Chiar dacă etica este un subiect de actualitate atât la nivel național, cât și internațional, pentru a răspunde la întrebarea „Este oportună o nouă revistă de etică și deontologie?” este necesară realizarea unui scurt studiu cu privire la caracteristicile scientometrice ale lucrărilor indexate Web of Science Core Collection (WoS.CC) care tratează subiecte de etică sau din punct de vedere al eticii. Cercetările scientometrice au fost și sunt un bun instrument pentru cercetările cantitative în domeniul publicațiilor științifice (Suraud, 1996; Hood & Wilson, 2001; Velter, 2010; Constantinescu, 2018; Wouters, 2006).

Datele prezentului studiu au fost obținute prin interogarea platformei scientometrice WoS (www.webofscience.com), utilizând o căutare

Citation: Velter, V. (2021). Editorial. Caracteristici scientometrice ale lucrărilor indexate Web of Science Core Collection care tratează subiecte de etică sau din punct de vedere al eticii. *Etică și Deontologie*, 1(2), 6-12, <https://doi.org/10.52744/RED.2021.02.01>

Publisher's Note: RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

booleană, în secțiunea Web of Science Core Collection (WoS.CC), pe cuvântul cheie “ethics” și perioada 2011-2020 (14.12.2021).

În urma interogării bazei de date rezultatele obținute arată că în perioada 2011-2020 au fost indexate un număr de 96.555 lucrări, cu un trend anual strict crescător (Figura 1), ceea ce relevă interesul general crescut pentru acest domeniu.

În urma interogării bazei de date rezultatele obținute arată că în perioada 2011-2020 au fost indexate un număr de 96.555 lucrări, cu un trend anual strict crescător (Figura 1), ceea ce relevă interesul general crescut pentru acest domeniu.

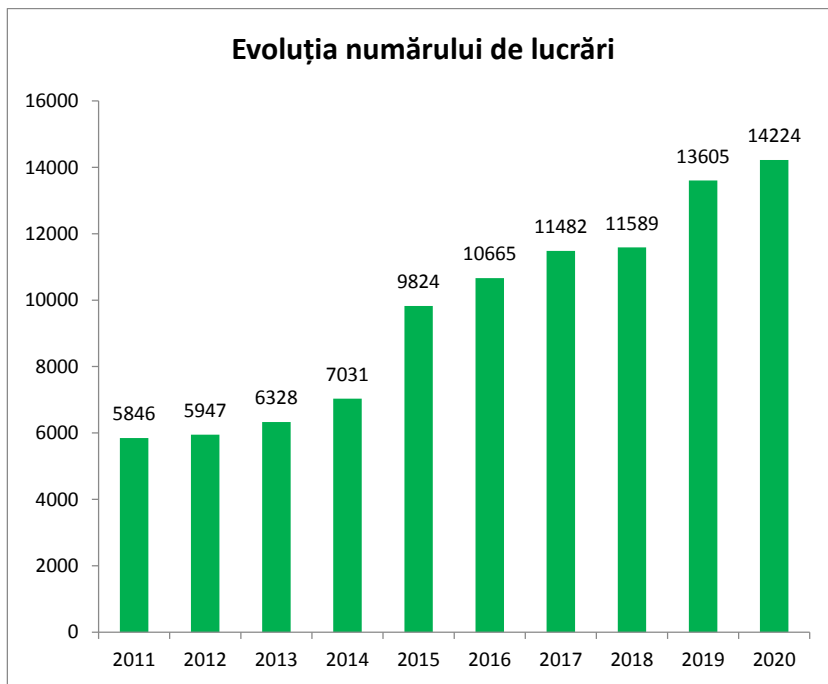

Figura 1: Trendul lucrărilor indexate în perioada 2011-2020

Rafinarea cercetării scientometrice pe subdomeniile reprezentative ale WoS (WoS Categories) ne arată că lucrările publicate privind etica acoperă o gamă variată de subiecte, acoperindu-se nu numai subiectele eticii clasice ci și elemente de etică specifică a unor domenii de cercetare sau a unor profesii, alături de subiecte de inter și multi disciplinaritate (Tabelul 1).

Tabelul 1: Etica în WoS Category

Web of Science Categories	Record Count	% of 96,555
Ethics	14332	14.843
Philosophy	9245	9.575
Medicine General Internal	8950	9.269
Medical Ethics	5102	5.284
Education Educational Research	5101	5.283
Business	5079	5.26
Religion	5047	5.227
Social Sciences Biomedical	4631	4.796
Management	3562	3.689
Public Environmental Occupational Health	3259	3.375
Social Sciences Interdisciplinary	3176	3.289
Social Issues	3009	3.116
Nursing	2591	2.683
History Philosophy Of Science	2480	2.568
Health Care Sciences Services	2269	2.35
Law	2234	2.314
Communication	1944	2.013
Environmental Studies	1903	1.971
Sociology	1844	1.91
Political Science	1762	1.825
Humanities Multidisciplinary	1761	1.824
Economics	1684	1.744
Psychology Multidisciplinary	1570	1.626
Surgery	1502	1.556
Multidisciplinary Sciences	1457	1.509

Interesul pentru etica este reflectat și prin acoperirea a 250 dintre cele 254 de subdomenii disponibile în WoS.CC, ceea ce reprezintă 98,43%.

Un alt element important este dat de faptul că, din numărul de 96.555 lucrări publicate, 34.423 au fost publicate în regim Open Access (OA), ceea ce reprezintă un procent de 35,65%. Acest procent, pe care îl considerăm semnificativ, susține interesul revistelor și al autorilor pentru cunoașterea liberă a elementelor de etică și astfel pentru dezvoltarea și implementarea unei culturi etice care să țină cont de evoluția societății. Un efect secundar al numărului mare de lucrări OA, benefic pentru comunitatea academică, constă în existența unui număr mare de potențiale referințe ale unor studii viitoare în acest domeniu larg al eticii.

Cercetând legătura dintre lucrările publicate și proveniența pe țări a autorilor și revistele în care aceștia publică constatăm că:

1. Lucrările publicate provin de la autori din 193 de variante de nume de țări, ceea ce reprezintă 79% din totalul variantelor de nume folosite în toate lucrările indexate WoS.CC în perioada analizată. Observăm că România ocupă locul 24 (Figura 2), ceea ce este un loc onorabil însă, o analiză critică asupra numărului de lucrări

publicate ne obligă să afirmăm că domeniul eticii este, pentru mult timp de acum în colo, un domeniu ofertant de studiu și cercetări științifice.

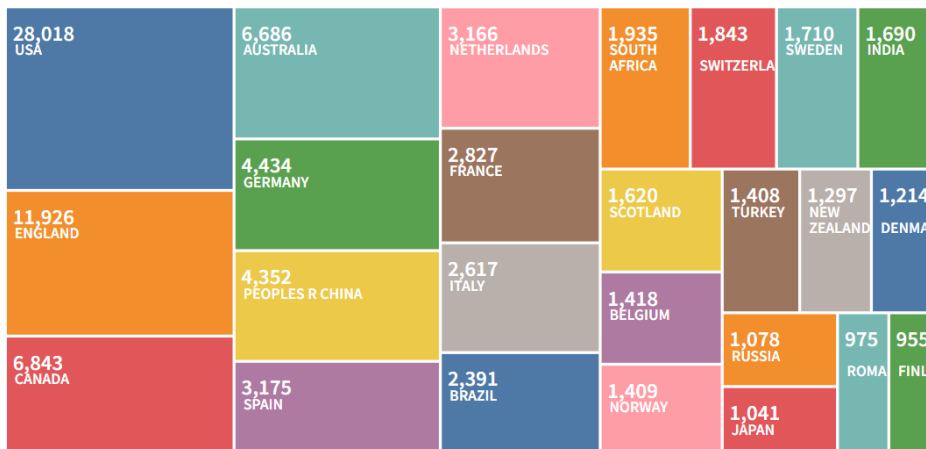

Figura 2: Repartiția numărului de lucrări în primele 25 de țări

2. Revistele ISI în care sunt publicate articole care abordează probleme etice, acoperă o gamă variată de domenii, dintre care un loc important o ocupă revistele care abordează etica profesiilor medicale și bioetică. Important este faptul că etica este un subiect de interes și pentru domeniile ingineresti, pentru mediu sau pentru business sau IT, dar și pentru domenii interdisciplinare cum ar fi drept medical, politici și asigurarea calității, comportament social și religie, s.a. În Tabelul 2 se regăesc câteva exemple ilustrative al celor mai sus afirmate, regăsindu-se corespunzător publicației indicate și numărul de articole care au subiect etica (coloana 2 a tabelului). Lucrările publicate în reviste indexate ISI sunt în număr de 64.678, ceea ce reprezintă 66,99% din totalul celor 96.555. În coloana 3 a Tabelului 2 se regăsește procentul corespunzător al articolelor indexate ISI ale revistelor.

Tabelul 2: Exemple cu reviste cu peste 100 de lucrări publicate în domeniul eticii

Publication Titles	Record Count	% of 64,678
BMJ OPEN	5536	8.559
JOURNAL OF BUSINESS ETHICS	1591	2.46
JOURNAL OF MEDICAL ETHICS	827	1.279
NURSING ETHICS	719	1.112
MEDICINE	642	0.993
SCIENCE AND ENGINEERING ETHICS	573	0.886
AMERICAN JOURNAL OF BIOETHICS	524	0.81
PLOS ONE	262	0.405
JOURNAL OF AGRICULTURAL ENVIRONMENTAL ETHICS	245	0.379

HASTINGS CENTER REPORT	235	0.363
ETHICS BEHAVIOR	232	0.359
JOURNAL OF THE SOCIETY OF CHRISTIAN ETHICS	231	0.357
STUDIES IN CHRISTIAN ETHICS	211	0.326
JOURNAL OF RELIGIOUS ETHICS	207	0.32
SUSTAINABILITY	206	0.319
CAMBRIDGE QUARTERLY OF HEALTHCARE ETHICS	197	0.305
ETHICAL THEORY AND MORAL PRACTICE	196	0.303
BUSINESS ETHICS QUARTERLY	174	0.269
ETHICAL PERSPECTIVES	169	0.261
ENVIRONMENTAL ETHICS	160	0.247
ZEITSCHRIFT FUR EVANGELISCHE ETHIK	156	0.241
BUSINESS ETHICS A EUROPEAN REVIEW	154	0.238
ACCOUNTABILITY IN RESEARCH POLICIES AND QUALITY ASSURANCE	153	0.237
ETHICS AND INFORMATION TECHNOLOGY	153	0.237
ENVIRONMENTAL VALUES	137	0.212
UNIVERSITAS MONTHLY REVIEW OF PHILOSOPHY AND CULTURE	129	0.199
ACTA BIOETHICA	122	0.189
JOURNAL OF LAW MEDICINE ETHICS	117	0.181
JOURNAL OF MORAL PHILOSOPHY	115	0.178
PHILOSOPHICAL STUDIES	110	0.17
THEOLOGICAL STUDIES	109	0.169
EDUCATIONAL PHILOSOPHY AND THEORY	106	0.164

3. De asemenea, lucrările identificate se regăesc în toate index-urile (indecșii) de citări (reviste ISI, Conferințe ISI, Cărți ISI, reviste ESCI) – Figura 3.

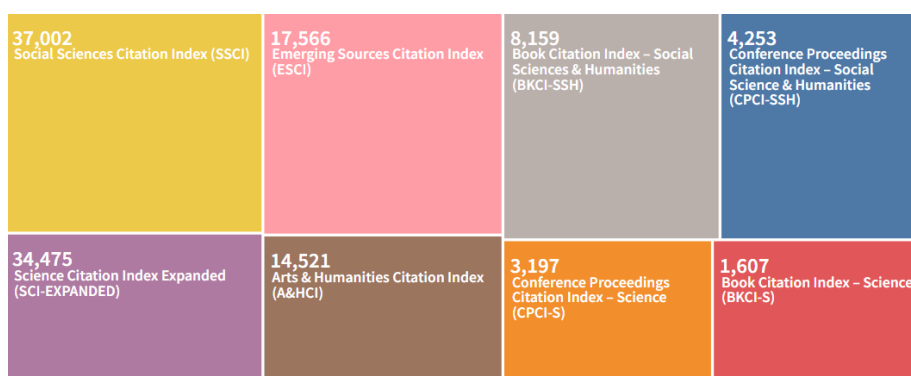

Figura 3: Identificarea numărului de articole privind etica în indecșii WoS

Pentru o imagine de ansamblu al cuvintelor cheie folosite în cele mai citate 1000 lucrări publicate în revistele indexate ISI, prezentăm termenii, conceptele regăsite în

titlurile, rezumatele sau cuvintele cheie definite de autori printr-un Word Cloud, utilizând Word Cloud generator <https://wordart.com/> (Figura 4)

Figura 4: Word cloud-ul cuvintelor cheie

Putem afirma cu certitudine că o revistă cu domeniul de publicare etică și deontologie este bine venită, cel puțin ca urmare a interesului crescut al comunității academice, așa cum a fost demonstrat.

Pentru comunitatea academică din România este bine venită o astfel de publicație științifică, având în vedere lipsa unei astfel de reviste, în această direcție de cercetare, la ora actuală.

Putem aprecia chiar că, pornind de la realitatea că avem autori români care fac cercetări și publică în domeniul eticii, o astfel de publicație este necesară. Rolul principal al revistei ar fi cel de a coagula specialiști din diferite domenii, în baza interesului comun – etica -, dar și de a oferi un cadru unitar în care aceștia își pot face cunoscută opera.

Referințe

- Constantinescu, M. (2018), *Elements of history of scientometrics and bibliometrics. Scientometrics and bibliometrics: how did they appear and what do they do?* Biblioteca Națională a României. Informare și Documentare; Bucharest Vol. 10, 75-80, 160, 165.
- Hood, W.W., & Wilson, C.S. (2001), The literature of bibliometrics, scientometrics, and informetrics. *Scientometrics*, 52(2), 291-314.
- Surau, M.G. (1996), La scientométrie: une méthode d'évaluation de la recherche? *Communication et organisation*, (10).
- Velter, V. (2010), ISI publications management through performance indicators. *Annals-Economy Series*, 3, 119-128.
- Wouters, P. (2006), Aux origines de la scientométrie. *Actes de la recherche en sciences sociales*, (4), 11-22.

Scientometric study regarding ethics in professional activities

Angela REPANOVICI^{1*}, Manolis KOUKOURAKIS²

¹ Universitatea Transilvania din Braşov;
arepanovici@unitbv.ro

² University of Crete Library, Greece;
manolis@uoc.gr

* Correspondence: arepanovici@unitbv.ro

Rezumat: *Interesul pentru etică în activitățile profesionale a crescut. Au apărut noi cerințe în tot mai multe domenii. Cercetarea scientometrică oferă modalități de a analiza interesele de publicare ale cercetătorilor. Un studiu scientometric în domeniul eticii a fost creat folosind baza de date Clarivate Analytics Web of Science. Au fost generate criteriile de includere și excludere a documentelor din baza de date. Toate documentele publicate în domeniul Eticii din ultimii 2 ani au fost incluse în studiu. Doar articolele au fost analizate folosind software-ul WOS Viewer. Au fost generate cinci direcții de cercetare rezultate din analiza termenilor folosiți de autori în titlu și rezumat.*

Cuvinte cheie: *Etică; scientometrie; Clarivate analytics; Web of Science; VOS Viewer*

Abstract: *Interest in ethics in professional activities has increased. New requirements have emerged in more and more areas. Scientometric research provides ways to analyze the publication interests of researchers. A scientometric study in the field of ethics was created using the Clarivate Analytics Web of Science database. The criteria for the inclusion and exclusion of documents from the database were generated. All published documents in the field of Ethics from the last 2 years were included in the study. Only the articles were analyzed using the WOS Viewer software. Five directions of research resulting from the analysis of the terms used by the authors in the title and summary were generated.*

Keywords: *Ethics; scientometrics; Clarivate analytics; Web of Science; VOS Viewer.*

Citation: Repanovici, A. & Koukourakis, M. (2021).

Scientometric study regarding ethics in professional activities. *Etică și deontologie*. 1(2), 13-19.
<https://doi.org/10.52744/RED.2021.02.02>

Publisher's Note: RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

1. Introduction

With the help of scientometric research we can get an objective picture of the evolution of science in a given field, analyse and appreciate the currency, as well as indicate research opportunities in the field.

Some of the techniques used in scientometry are listed below:

Co-word analysis is a technique that captures the frequency of word pairs or phrases in and between documents. It is used to track the links between words and to understand the development of scientific fields. A map of content in a given domain can be made in terms of word pairs used in titles and article summaries, providing an overview or “remote reading”. Remote reading is an applied term to analyse large amounts of text and identify patterns. Even though software cannot understand the content of texts, software tools can be used to organise large amounts of text in semantic maps based on grouping algorithms, translating the results into visualisations that can provide specific directions.

Co-citation analysis is an analysis that uses multivariate techniques to analyse the frequency with which two documents are cited together. It is considered that if two authors are cited in the same studies, then their works provide a common knowledge base. (e.g. authors quoted more than 20 times)

Citation networks are targeted networks with nodes representing works and links representing citations from one work to the other. The total number of citations received by a work represents the degree of the node in the citation network. The outer degree of a cloud describes the number of references a work has (Zeng, 2017). One of the most common types of networks analysed is the network of citations between journals (Guerrero-Bote, 2012). The centrality of a node in this type of network can measure the influence of a journal (González-Pereira, 2010).

For the analysis of citations to be effective, the sources from which the data are extracted must be comprehensive and accurate. Web of Science (WoS) has been the first source providing citation indexing and for many years remained the only source available. Today WoS database indexes over 21400 journals, also books and works presented at conferences. (Web of Science, 2021) Since 2004 a similar, also curated database called Scopus has emerged, as well as a completely different one offered by Google Scholar. Although Google Scholar is more inclusive in coverage than other databases, the quality of indexed works may be much weaker (Mingers, 2015).

2. Material and method

Basic research was carried out in the WoS database using the term Ethics. 171432 results were achieved. These results have been refined by the limits: last 2 years (2020, 2021 and 2022), articles in the WoS domain of Ethics. After refining, 2328 results were obtained from the Web of Science Core Collection.

The records were exported as a plain text set for further processing. With the help of VOS Viewer software, scientometric analysis was carried out.

Several scientometric analyses have been performed:

2.1. Co-authorship — authors

The requirement that the minimum number of documents for an author was 2 documents was set. Of the total of 5235 authors, 503 met the requirement. The authors' visualisation map has been generated. (Figure 1)

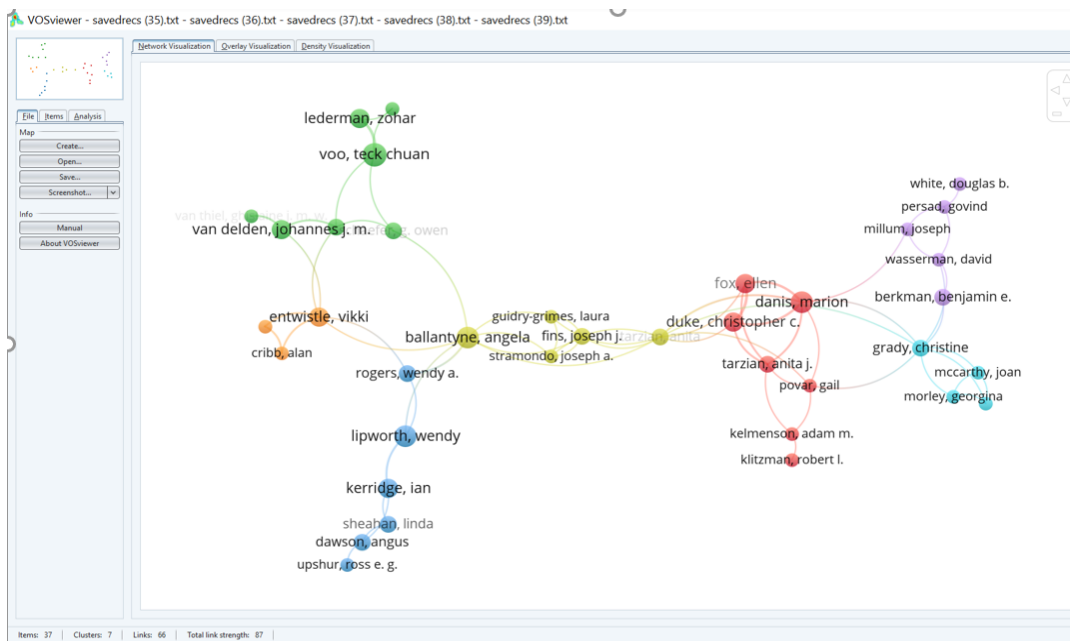

Figure 1. Author view map

2.2. Co-authorship - organisations

The requirement for the minimum number of documents for an organisation to be 2 documents was selected. Of the 2097 organisations, 668 met the requirement.

The visualisation map has been generated. (Figure 2)

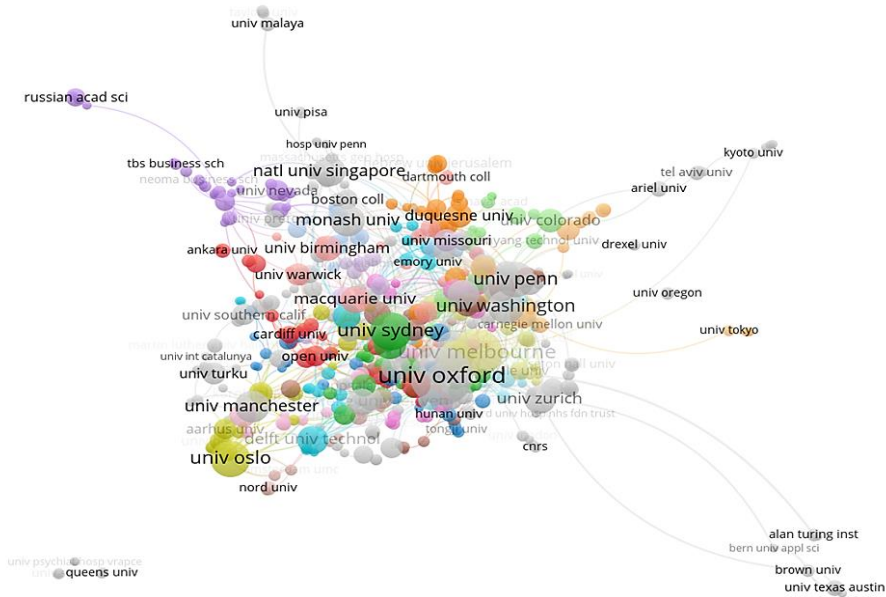

Figure 2. Organisation view map

2.3 Co-authorship - countries

The requirement for the minimum number of documents per country to be 2 documents has been selected. Of the 96 countries, 78 met the requirement. The visualisation map has been generated. (Figure 3)

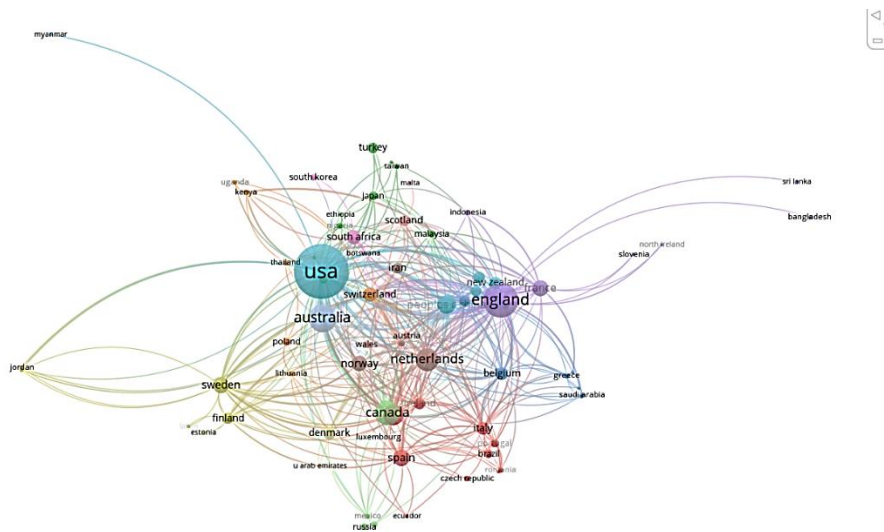

Figure 3. Most productive countries view map

2.4 Citations-documents

The minimum number of citations for a document has been selected to be at least 1 citation. Of the 2328 documents, 1144 fulfilled the requirement. The visualization map has been generated. (Figure 4)

Figure 4. Visual map of most cited documents

2.5 Citations-sources

The minimum number of citations for a source has been selected as a minimum of 2 citations. Of the 108 sources, 93 met the requirement. The visualisation map has been generated. (Figure 5)

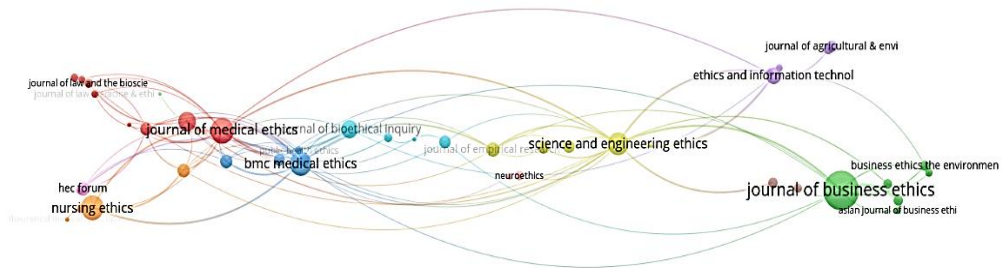

Figure 5. Visual map of quoted sources

2.6 Citations-terms

The requirement for the minimum number of occurrences of a term to be 10 occurrences has been selected. Of 38813 terms, 1073 met the requirement. Vos Viewer calculated a score of relevance, selected the most relevant terms, and resulted in 644 terms. The visualisation map has been generated. (Figure 6)

The most popular journals that have published articles in the field are Journal of business ethics, Journal of medical ethics, BMC medical ethics, Nursing ethics, Science and engineering ethics, Ethics and information technology, Journal of agricultural and environment.

Concerns about ethics are noted in all areas.

Analyzing the terms used by authors themselves in their descriptions of the articles (in titles and summaries and keywords), the terms are found to form 5 clusters in various research directions. Patient, child, disease, COVID, ventilator create the cluster where the topic of Ethics is treated.

Another direction is formed by the terms: theory, argument, technology, animal, governance, ethics.

The third direction is formed by the terms: University, questionnaire, student perception, research design.

Another direction consists of the terms: organizations, employees, ethical behavior.

The fifth direction consists of the terms: oversight, consent, drug.

In conclusion, the 5 directions identified in this study are: ethics generated by conditions during the pandemic, ethics through governance policies, ethics in scientific research, ethics in organizations, ethics in medication.

The scientometric research method presented can be replicated in other areas as well. Ethics, the topic addressed in this field have been identified in an easy but well-grounded way, on the scientific production of the last 3 years in WoS.

Referințe

- González-Pereira, Borja; Guerrero-Bote, Vicente P.; Moya-Anegón, Félix, (2010), A new approach to the metric of journals scientific prestige: The SJR indicator, *Journal of Informetrics*, vol. 4, nr. 3, pp. 379-391.
- Guerrero-Bote, Vicente P.; Moya-Anegón, Felix, (2012), A further step forward in measuring journals scientific prestige: The SJR2 indicator", în *Journal of Informetrics*, vol. 6, nr. 4, pp. 674-688.
- Mingers, John; Leydesdorff, Loet; (2015), A Review of Theory and Practice in Scientometrics, *European Journal of Operational Research*, vol. 246, nr. 1, pp. 1-19. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2015.04.002>.
- Web of science, <https://clarivate.libguides.com/webofscienceplatform/coverage>, [accessed 11.11.2021].
- Zeng, An; Shen, Zhesi; Zhou, Jianlin; Wu, Jinshan, Fan, Ying; Wang, Yougui; Stanley, Eugene H., (2017), The science of science: From the perspective of complex systems, în *Physics Reports*, vol. 714-715, , pp. 1-73. doi:10.1016/j.physrep.2017.10.001.

Etica mediului în cursurile de Etică și integritate academică

Dana PERNIU^{1*}, Cristina SALCĂ ROTARU¹, Camelia DRĂGHICI¹

³ Universitatea Transilvania din Brașov; d.perniu@unitbv.ro, rotaruc@unitbv.ro c.draghici@unitbv.ro;

* Correspondence: d.perniu@unitbv.ro

Rezumat: Noile cursuri „Etică și integritate academică” introduse în curricula programelor de masterat completează procesul educațional cu dimensiunea sa axiologică. În cadrul acestor cursuri, studenții și în mod special studenții-ingineri sunt confrunțați cu concepte precum morală, valori, bună conduită. Luând în considerare faptul că absolvenții de învățământ superior se vor încadra într-o societate care se dezvoltă în manieră durabilă, este din ce în ce mai pregnantă nevoia de identificare a unor punți care să facă legătura între formarea pur tehnică și aspectele etice ale dezvoltării tehnologice cu respectarea valorilor sociale și de mediu. Lucrarea de față prezintă un argument pentru predarea conceptului de etică a mediului în cadrul noilor cursuri de „Etică și integritate academică” la studenți din domeniul științelor inginerești, pentru a le crea oportunitatea de abordare a cunoștințelor de specialitate din multiple perspective de etică, socială și de mediu.

Cuvinte cheie: etică, mediu, curricula, dezvoltare durabilă, inginerie

Abstract: The new courses "Ethics and academic integrity" introduced in the curriculum of master's programs complete the educational process with its axiological dimension. In these courses, students and especially student-engineers are confronted with concepts such as morals, values, good conduct. Given the fact that higher education graduates will be part of a society that is developing in a sustainable way, there is an increasing need to identify bridges that link the purely technical training with the ethical aspects of technological development, respecting social and environmental values. This paper presents an argument for teaching the concept of environmental ethics in the new courses "Ethics and academic integrity" to students in the field of engineering, to create an opportunity for them to approach their knowledge from multiple ethical, social and environmental perspectives.

Keywords: ethics, environment, curriculum, sustainable development, engineering

Citation: Perniu, D., Salcă Rotaru, C.M. & Draghici, C. (2021). Etica mediului în cursurile de Etică și integritate academică. *Etică și Deontologie*. 1(2), 20-30
<https://doi.org/10.52744/RED.2021.02.03>

Publisher's Note: RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

1. Introducere

În contextul crizei contemporane a mediului, care pune sub semnul întrebării posibilitatea viitoarelor generații de a-și asigura resursele necesare vieții de calitate, sistemul educațional joacă rolul cel mai important în formarea cunoștințelor, abilităților, atitudinilor necesare schimbărilor pentru tranziție către o dezvoltare socială, tehnologică, economică în manieră durabilă. Pentru realizarea acestei tranziții, este necesară formarea de persoane cu morală solidă, cu abilități creative înalte, care să fie capabile să abordeze probleme complexe, luând în considerare efectele sistemice, pe termen lung, care să contracareze criza contemporană (Nasibulina, 2015). Inginerii sunt cei care au un rol important în dezvoltarea și implementarea soluțiilor tehnice, adecvat și responsabil în raport cu această criză. Astfel, inginerul contemporan, în deciziile pe care le ia, nu se bazează doar pe cunoștințe strict tehnice, el adoptă abordări multidisciplinare, incluzând perspectiva etică și socială (van den Hoven, 2019).

Lucrarea de față aduce în discuție, fără pretenția exhaustivității, conceptul de etică a mediului ca subiect de introdus în curricula programelor de formare a viitorilor ingineri. Cursurile de Etică și integritate academică introduse în mod obligatoriu în curricula programelor de masterat începând cu anul universitar 2018/2019 (Ordin, 2018) aduc în atenția studenților masteranzi conceptul de etică în spațiul academic și reprezintă un cadru în care viitorii absolvenți pot fi introduși în domeniul complex al eticii mediului.

Lucrarea este structurată pe trei părți, care împreună constituie un argument pentru introducerea conceptului de etică a mediului în programul de formare a viitorilor ingineri, cel puțin ca subiect în cadrul cursurilor de Etică și integritate academică. Prima parte prezintă succint exemple de probleme contemporane de mediu și conceptul de dezvoltare durabilă, care constituie semnale de alarmă și care își pot găsi soluții prin implementarea dezvoltării socio-economice în manieră durabilă. Cea de a doua parte abordează spațiul universitar din perspectiva formării viitorilor absolvenți în raport cu dezvoltarea durabilă, iar partea a treia este dedicată conceptului de etică a mediului, cu multiplele sale dimensiuni.

2. Probleme contemporane de mediu și conceptul de dezvoltare durabilă

Schimbările rapide la care este supusă planeta în ultimul secol și în special în ultima jumătate a secolului al XX-lea au afectat și afectează lumea în ansamblul ei, pe oricare dintre meridiane, la oricare scală spațială și în oricare dintre domeniile care susțin viața. Conform datelor de la Banca Mondială, populația globului în 2020 a ajuns la peste 7,7 miliarde locuitori, dintre care 56% sunt locuitori ai mediului urban (World Bank, 2020). Ca rezultat, creșterea economică de peste 12 ori comparativ cu anul 1950, este coroborată cu o creștere de peste 5 ori a cantității de energie consumată, și cu o creștere masivă a utilizării resurselor naturale (SOER, 2020). Pe de altă parte, aproximativ 75% din mediul terestru și 40% din mediul marin sunt alterate în mod sever (SOER, 2020). Datorită calității precare a mediului, Organizația Mondială a Sănătății a estimat pentru anul 2012, un număr de 12,6 milioane de decese, reprezentând 23% din totalul deceselor pe plan mondial, datorate poluării aerului de interior și exterior și calității necorespunzătoare a apei (Prüss-Ustün et al., 2016).

Conceptul de dezvoltare durabilă, așa cum a fost definit în cadrul Conferinței Națiunilor Unite de la Stockholm, 1987 prevede o dezvoltare care să satisfacă nevoile generației actuale, fără a compromite posibilitatea viitoarelor generații de a-și satisface propriile necesități. Conceptul presupune o etică între generații, presupune viziunea de dezvoltare, de bunăstare, dar și atrage atenția asupra riscului datorat limitelor planetei. Dezvoltarea durabilă este un concept generos, larg, complex, adesea denumit concept „umbrelă”. Este un concept provocator și controversat (Verma and Raghubanshi, 2018), având mai mult caracter normativ decât o definiție concretă (Turcu, 2013), dar creionează cadrul de acțiune la diferite niveluri ale sistemului socio-economic.

Conceptul este cunoscut în mod tradițional ca integrând trei piloni care vizează (i) dezvoltarea socială, (ii) creșterea economică, ambele fără a prejudicia (iii) calitatea mediului. Literatura de specialitate (Spangenberg, 2004, Turcu, 2013) menționează necesitatea introducerii celui de al patrulea element, cel instituțional prin care se asigură formularea politicilor și strategiilor în domeniu.

Sfârșitul de secol XX și începutul celui de al XXI-lea, au marcat, dincolo de dezvoltarea rapidă și accelerată în plan socio-economic coroborată cu deteriorarea calității mediului, numeroase eforturi de elaborare de politici și programe de acțiune pentru dezvoltarea durabilă. Aplicarea acestui concept presupune modificări

numeroase și complexe, la toate nivelurile sistemului socio-economic, modificări care se produc atât la nivel fizic, cât și conceptual.

Unul dintre cele mai răsunătoare exemple este Summitului Națiunilor Unite, din septembrie 2015, în cadrul căruia a fost adoptată Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă, program de acțiune globală cu caracter universal, care promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile – economic, social și de mediu (MAE, 2021). Agenda cuprinde 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (Obiective Globale), prin care lumea, în ansamblul ei, se angajează la eradicarea sărăciei extreme, combaterea inegalităților și a in justiției, stabilitate regională și globală, protejarea planetei până în anul 2030, Figura 1.

Figura 1: Țintele dezvoltării durabile

Sursa: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

În prezentare succintă, țintele dezvoltării durabile se transpun în (UN 2030 Agenda):

1. *Fără sărăcie* – Eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context;
2. *Foamete „zero”* – Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile;
3. *Sănătate și bunăstare* – Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă;
4. *Educație de calitate* – Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți;

5. *Egalitate de gen* – Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor;
6. *Apă curată și sanitație* – Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți;
7. *Energie curată și la prețuri accesibile* – Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod sigur, durabil și modern;
8. *Muncă decentă și creștere economică* – Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți;
9. *Industrie, inovație și infrastructură* – Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației;
10. *Inegalități reduse* – Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta;
11. *Orașe și comunități durabile* – Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile;
12. *Consum și producție responsabile* – Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile;
13. *Acțiune climatică* – Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor;
14. *Viața acvatică* – Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă;
15. *Viața terestră* – Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate;
16. *Pace, justiție și instituții eficiente* – Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile;
17. *Parteneriate pentru realizarea obiectivelor* – Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă.

În contextul actualului studiu, importanța studiului eticii de mediu își găsește relevanță în primul rând în cadrul obiectivului 4 - Educație de calitate, studenții

programelor de studii de inginerie acționând, prin intermediul profesiilor lor, în primul rând zona obiectivelor: 6 - Apă curată și sanitație, 7 - Energie curată și la prețuri accesibile, 9 - Industrie, inovație și infrastructură, 11 - Orașe și comunități durabile, 12 - Consum și producție responsabile și 13 - Acțiune climatică.

România, ca stat membru ONU, precum și ca membru al Uniunii Europene este angajată în formularea de politici și în acțiuni care conduc spre îndeplinirea obiectivelor dezvoltării durabile. La nivel național a fost formulată Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030 care susține dezvoltarea României pe cei trei piloni economic-social și de mediu, "fiind orientată către cetățean și centrată pe inovație, optimism, reziliență și încrederea că statul servește nevoile fiecărui cetățean într-un mod echitabil, eficient și într-un mediu curat, în mod echilibrat și integrat" (MAE, 2021).

3. Universitățile și dezvoltarea durabilă

Universitatea, ca spațiu în care cunoașterea este creată, aplicată, diseminată, are rol cheie în susținerea tranziției către durabilitate, constituind un agent important al schimbării (Chankseliani and McCowan, 2021). Misiunea unei universități, stipulată în codul de etică, cuprinde asumarea angajamentelor pe care aceasta și le ia în raport cu procesele de bază, de formare a resursei umane, de cercetare și inovare pe care le derulează în contextul socio-economic specific. Există universități în care, explicit sau sugerat, au asumate angajamente în raport cu dezvoltarea durabilă sau chiar cu obiectivele dezvoltării durabile (Mion et al, 2019, Romero, et al, 2020). În plan educațional, este declarată pregătirea studenților pentru a crea o societate (mai) durabilă, prin cunoștințele, deprinderile, atitudinile pe care aceștia și le construiesc pe parcursul studiilor, pentru a fi capabili să ia decizii informate, să conducă companii/ organizații (mai) responsabil în raport cu mediul natural sau construit. Prin activitățile de cercetare-inovare la nivel fundamental sau aplicat, în spațiul universitar se generează noi cunoștințe în varii domenii științifice sau umaniste, urmărind direct sau indirect cunoașterea din ce în ce mai profundă a vieții, a sistemului planetar la diferitele sale niveluri, a componentelor biotice, abiotice, tehnologice și a relațiilor dintre acestea. În universități este promovată paradigma dezvoltării durabile, iar obiectivele dezvoltării durabile incluse în declarațiile de natura etică și implementate în acțiuni concrete, coerente și conștiente, înscriu

rezultatele învățării studenților în planul valorilor individuale și organizaționale (Mion et al, 2019, Romero et al, 2020).

În ceea ce privește învățământul superior tehnic, formarea viitorilor ingineri ia, sau ar trebui să ia în considerare aspectele etice ale profesiei. În practicarea meseriei, inginerul este confruntat, de exemplu cu reflecții de natură etică în raport cu diverse aspecte normative, precum și cu asumări de responsabilitate în cursul rezolvării problemelor de natură tehnică (Grunwald, 2001). Astfel, curricula în domeniul științelor ingineresti, ar trebui să integreze aspecte etice, științifice și cele de cooperare pentru a pregăti ingineri care să răspundă adecvat și responsabil la cerințele impuse de scopurile dezvoltării durabile. Inginerul nu mai poate aborda o singură problemă, izolată, căci eventuala soluție poate conduce la perturbări într-o altă zonă. El trebuie să aibă capacitatea de a adopta o perspectivă largă, multidisciplinară, incluzând atât aspectele etice cât și pe cele sociale (van den Hoven, 2019).

În învățământul superior tehnic românesc, profilul absolventului este descris prin rezultatele învățării cuprinse în opt arii:

1. cunoaștere și înțelegere,
2. analiză inginerescă,
3. proiectare inginerescă,
4. cercetare,
5. practică inginerescă,
6. formare a opiniilor,
7. comunicare și muncă în echipă,
8. formare continuă (Standarde, 2016).

Procesul de învățământ vizează în mod special dimensiunea cognitivă prin formarea cunoștințelor și deprinderilor specifice studiilor ingineresti, iar paradigma învățământului centrat pe student se rezumă, adesea la „ce știi” și „ce știi să faci” studenții/absolvenții. Noile cursuri Etică și integritate academică introduse în curricula programelor de masterat (Ordin, 2018) completează procesul educațional cu dimensiunea sa axiologică. În cadrul acestor cursuri, studenții și în mod special studenții-ingineri sunt confrunțați cu concepte precum morală, valori, bună conduită. În acest context, se pune problema abordărilor de natură etică specifice ingineriei, iar etica mediului, vizând dezvoltarea socio-tehnico-economică durabilă, poate fi un subiect de sine stătător. Studenții pot avea astfel oportunitatea formării unor

capacități de abordare multidisciplinară a subiectelor din domeniul de studii, luând în considerare faptul că ei se vor integra într-o societate în care dezvoltarea durabilă este un nou mod de viață.

4. Etica mediului

În câmpul cercetărilor filosofice, etica mediului a apărut ca domeniul distinct, concentrându-se asupra protecției mediului, ceea ce impune reconsiderarea valorilor moderne, vizând acțiunea "corectă" în raport cu mediul în manieră comprehensivă, în numeroase aspecte ale vieții contemporane (Stoenescu, 2016). Lumea materială non-umană este abordată ca valoare intrinsecă, având propriul drept la existență, impunând obligații morale și juridice. Dezvoltarea socio-economică, direcționată de obiectivele dezvoltării durabile are o pregnantă componentă etică prin reglementarea relației om-tehnologie-natură.

În etică se disting, în sens larg două abordări: teleologică și deontologică (Keitsch, 2018). *Eticile telologice* interpretează binele ca scop final. Aceasta presupune cunoașterea regulilor de acțiune, conștientizarea consecințelor anumitor comportamente, libertatea de alegere conștientă a unui anumit mod de acțiune. La nivel individual se așteaptă comportamente favorabile protejării mediului, ceea ce implică atenție asupra modului în care comportamentele sunt generate, gestionate și conduse de atitudini favorabile. În câmpul eticilor teleologice sunt cuprinse:

- *utilitarismul* - în care mediul este înțeles ca sursa inepuizabilă de resurse pentru satisfacerea nevoilor umanității;
- *etica responsabilității* - din perspectiva căreia omul, pentru a-și susține viața, viitorul, își asumă responsabilitatea de a fi în viață și de a conserva natura, ceea ce înseamnă că „averea omului” și „averea naturii” sunt interconectate (Mantatov and Mantatova, 2015);
- *etica virtuții* - din perspectiva căreia acțiunile care păstrează calitatea mediului aparțin unor persoane virtuozitate, iar această calitate este corelată cu cunoașterea (Stoenescu, 2016).

Etica deontologică, sau etica datoriei, se referă la motivația morală și la regulile specifice, independente de consecințele acțiunii. Este o etică care promovează ideea datoriei, a obligației, a trebuinței (Georgescu, 2021). Conceptul dezvoltării durabile

este ilustrativ din punctul de vedere al datoriei generației acuale de a nu periclita posibilitățile generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi.

Etica mediului presupune o abordare holistă a înțelegerii acțiunilor umane și a consecințelor acestora asupra mediului, coroborând abordările antropocentrică, ecocentrică și teocentrică.

În *abordare antropocentrică*, acțiunile umane constituie cauza principală a crizei de mediu, fiind compromisă conservarea capitalului natural, în concepție utilitaristă, mediul fiind sursa inepuizabilă de resurse. În compensație, la nivel filozofic s-a dezvoltat *econcentrismul*, în care elementul natural este primordial (Liu et al, 2016). Etica mediului oferă perspectiva relațională, prin abordarea integrată a interacțiunii om-mediul astfel încât, de exemplu, decizii luate în managementul resurselor naturale consideră aspectele sociale, ecologice conectate într-un anumit context, în mod complex, dar adesea incert (de Wet and Oghenekaro, 2019) Abordarea etică aduce în discuție „administrarea mediului” privită ca grijă pentru un lucru particular, în care entitățile au încredere (natura, societatea, generațiile următoare, etc). Se realizează astfel tranziția de la antropocentrism către ecocentrism, iar omul devine partea responsabilă a administrării mediului (Liu et al., 2016). Se induce și *etica grijii* prin care este introdusă ideea de a face totul pentru a menține, continua, repara, „lumea” noastră încât să (îi) asigurăm viața cât de mult este posibil (Pla-Julian and Guevara, 2019). Grijă și responsabilitatea se aplică la toate nivelurile de dezvoltare socio-economică: micro (individual), mezo (instituție, comunitate, zonă urbană), macro (global).

Relația om-mediul este prezentă și în sfera *religioasă*. În Cartea Sfântă, viziunea creștină asupra valorizării lumii naturale este reliefată în Geneză - Facerea, 1, 28: „Lumea a fost creată de Dumnezeu pentru oameni, iar omul a fost numit stăpân peste tot pământul” (Stoenescu, 2016). Etica mediului este abordată în mesajele clericale, la cel mai înalt nivel. Astfel, în enciclica *Laudatio Si'* (2015), Papa Francisc a transmis mesaj de ocrotire a pământului „casa noastră comună” și a recomandat acțiuni urgente, riguroase, însoțite de o gândire profundă, de grijă față de mediu, menționând necesitatea dezvoltării de noi atitudini și stiluri de viață pentru a nu distruge pământul și însăși specia umană (Sanchez Garcia and Diez Sanz, 2018). Din partea Bisericii Ortodoxe, Patriarhul Bartolomeu, în mesajul cu ocazia zilei mediului 2018, atrage atenția asupra faptului că lumea trebuie înțeleasă ca o „casă” de care omul

trebuie să aibă grijă, iar viitorul aparține unei culturi a solidarității și a respectului pentru integritatea Creației (Iftimiu, 2018).

În contextul conceptului de dezvoltare durabilă, etica mediului presupune deci o nouă abordare a temporalității și spațialității, vizează efectele pe termen lung ale acțiunilor umane, cu grija și responsabilitate pentru respectarea dreptului la viață și la satisfacerea nevoilor în interiorul aceleiași generații și pentru generațiile următoare.

5. Concluzii

Societatea contemporană se confruntă cu o profundă criză a mediului, cu efecte la nivel individual, de comunitate, sau global. Pentru a face față acestei crize, la nivel global în contextul conceptului de dezvoltare durabilă s-au adoptat obiectivele dezvoltării durabile din care sunt derivate strategii de acțiune la diferite niveluri ale sistemului socio-economic. Implementarea acestor obiective necesită înțelegerea complexității lor, a interdependențelor dintre acestea.

Lucrarea de față a evidențiat rolul cheie ce revine universităților care formează noile generații de specialiști care să fie capabili să contribuie, prin acțiuni specifice la promovarea obiectivelor dezvoltării durabile, să își formeze opinii argumentate, să ia decizii informate, să abordeze problemele care se cer a fi rezolvate din multiple perspective, care coroborează dimensiunile științifică, socială și etică.

S-au adus argumente care justifică faptul că etica mediului poate fi privită ca fiind un unghi de abordare a proiectelor și problemelor din sfera ingineriei într-o societate care se dezvoltă în manieră durabilă. Astfel se creează oportunitatea viitorilor specialiști de a integra cunoștințele specifice domeniului de studii într-un context amplu, care coroborează aspectele tehnice cu cele de mediu și cu cele sociale.

Coborând „la firul ierbii”, se propune ca în cadrul cursurilor de Etică și integritate academică adresate studenților din domeniul științelor ingineresti să se creeze oportunități formative de dezvoltare a unor capacități de abordare a subiectelor specifice domeniului de studii din perspectiva eticii mediului.

Referințe

- Chankseliani, M., McCowan, T., (2021), *Higher education and the Sustainable Development Goals*, Higher Education, 81, 1-8.
- Georgescu, T. (2021), „Deontologie” și „etică” – o perspectivă etimologică, în: Colang, G., (ed) *Deontologie academică și etică aplicată*, București, Editura Eikon.

- Grunwald, A., (2001), The Application of Ethics to Engineering and the Engineer's Moral Responsibility: Perspectives for a research Agenda, *Science and Engineering Ethics*, 7, 415-428.
- Iftimiu A., Patriarhul Ecumenic în mesajul de ziua protecției mediului înconjurător: *Viața Bisericii Ortodoxe este o ecologie aplicată*, 29.08.2018, <https://basilica.ro/patriarhul-ecumenic-in-mesajul-de-ziua-protectiei>
- van den Hoven, J., (2019), Ethics and the UN sustainable Development Goals: The Case for Comprehensive Engineering, *Science and Engineering Ethics*, 25, 1789 – 1797.
- Keitsch, M., (2018), Structuring Ethical Interpretation of the Sustainable Development Goals – Concepts, Implications and Progress, *Sustainability*, 10, 829.
- Liu, X., Liu G., Yang Z., Chen B., Ulgiati S., (2016), Comparing national environmental and economic performances through energy sustainability indicators: Moving environmental ethics beyond anthropocentrism toward ecocentrism, *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 58, 1532-1542.
- MAE, *Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă*, (2021) <https://www.mae.ro/node/35919>.
- Mantatov, V., Mantatova, L., (2015) Philosophical Underpinnings of Environmental Ethics: Theory of Responsibility by Hans Jonas, *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 214, 1055-1061.
- Mion G., Broglia A., Bonfanti A., (2019), Do Codes of Ethics Reveal a University's Commitment to Sustainable Development? Evidence from Italy, *Sustainability*, 11, (2015) 1134.
- Nasibulina, A., (2015), Education for Sustainable Development and Environmental Ethics, *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 214 (2015) 1077 – 1082.
- Ordin. (2018). Ordinul nr 3131 din 30 ianuarie 2018, privind includerea în planurile de învățământ, pentru toate programele de studii universitare organizate în instituțiile de învățământ superior din sistemul național de învățământ, a cursurilor de etică și integritate academică, publicat în M.O. nr. 140 din 14 februarie 2018.
- Pla-Julian I., Guevara S., (2019) Is circular economy the key to transitioning towards sustainable development? Challenges from the perspective of care ethics, *Futures*, 105, 62-77.
- Prüss-Ustün A., Wolf J., Corvalan C., Bos R., Neira M., (2016), *Preventing disease through healthy environments – a global assessment of the burden disease from environmental risks*, World Health Organization, https://www.who.int/quantifying_ehimpacts/publications/preventing-disease/en/
- Romero, S., Alaez, M., Amo, D., Fonseca, D., (2020), Systematic Review of How Engineering Schools around World Are deploying the 2030 Agenda, *Sustainability*, 12, 5035.
- Sanchez Garcia, J.L., Diez Sanz, J.M., (2018), Climate change, ethics, and sustainability: An Innovative approach, *Journal of Innovation & Knowledge*, 3, 70 – 75.
- SOER, *The European environment - state and outlook 2020: knowledge for transition to a sustainable Europe*, <https://www.eea.europa.eu/soer>
- Spangenberg J., (2004), Reconciling sustainability and growth: criteria, indicators, policies, *Sustainable Development* 12, 74-86.
- Standarde. (2016). Standarde și linii directoare pentru certificarea EUR-ACE® a programelor de studii din domeniul fundamental științe inginerești, 2016, <https://www.aracis.ro>
- Stoenescu, C., (2016), *Etica Mediului – Argumente rezonabile și întâmpinări critice*, Iași, Institutul European.
- Turcu C., (2013) Re-thinking sustainability indicators: local perspectives of urban sustainability, *Journal of Environmental Planning and Management*, 56, 695-719.
- UN 2030 Agenda. (2015). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- Verma P., Raghubanshi A.S., (2018) Urban sustainability indicators: Challenges and opportunities, *Ecological Indicators*, 93, 282-291.
- de Wet, C., Odume Oghenekaro N., (2019) Developing systemic-relational approach to environmental ethics in water resource management, *Environmental Science and Policy*, 93, 139-145.
- World Bank Open Data, <https://data.worldbank.org/indicator>

Adapting the University Ethical Climate, a Necessity in the Pandemic Context

Teodora DRĂGHICI¹, Oana-Antonia ILIE^{1*}

¹ Academia Forțelor Terestre "Nicolae Bălcescu", Sibiu, Romania;

* Corespondență: antonia_ilie@yahoo.com

Abstract: *This paper aims to analyze the consequences of the pandemic crisis measures on the educational system, in terms of the university ethical climate, trying to provide solutions for creating and maintaining an optimal climate for learning and character development. The ethical organizational climate is at the core of the ethical decision-making, ethical behavior, and development in the university environment. The university ethical climate reflects the collective moral behaviors, facilitates commitment, respect for ethical norms and integrity of the parties involved in the educational process, leading to the development of an ethical culture of responsibility. In the context of the current pandemic, the educational solutions adopted, although effective in the short term, in the long run can impinge on the basic values the traditional school is built on. An open-door policy is needed more than ever in order to adapt to the new reality generated by the crisis, to keep universities in an area of moral authority, to avoid moral obscurantism and absenteeism, consequences of the evading the responsibility tendency, generated by the online school.*

Keywords: *university ethical climate, pandemic context, ethical culture, responsibility, character development*

Rezumat: *Lucrarea de față își propune să analizeze consecințele măsurilor crizei pandemice asupra sistemului educațional, în ceea ce privește climatul etic universitar, încercând să ofere soluții pentru crearea și menținerea unui climat optim de învățare și dezvoltare a caracterului. Climatul organizațional etic se află în centrul procesului de luare a deciziilor etice, al comportamentului etic și al dezvoltării în mediul universitar. Climatul etic universitar reflectă comportamentele morale colective, facilitează angajamentul, respectul pentru normele etice și integritatea părților implicate în procesul educațional, conducând la dezvoltarea unei culturi etice a responsabilității. În contextul actualei pandemii, soluțiile educaționale adoptate, deși eficiente pe termen scurt, pe termen lung pot afecta valorile de bază pe care se construiește școala tradițională. Este nevoie mai mult ca oricând de o politică de uși deschise pentru a se adapta la noua realitate generată de criză, pentru a menține universitățile într-o zonă de autoritate morală, pentru a evita obscurantismul și absenteismul moral, consecințe ale sustragerii tendinței de responsabilitate, generate de școala online.*

Cuvinte cheie: *climatul etic universitar, contextul pandemic, cultura etică, responsabilitatea, dezvoltarea caracterului*

Citation: Drăghici, T. & Ilie, O.A. (2021). Adapting the University Ethical Climate, a Necessity in the Pandemic Context. *Etică și Deontologie*. 1(2), 31-40
<https://doi.org/10.52744/RED.2021.02.04>

Publisher's Note: RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

1. The ethical climate in universities. Theoretical framework

Ethics generally include impartiality in the performance of duties and resistance to corruption. In the university environment, ethics implies, among other things, the same obligations on the part of all its members. A dictionary definition for "ethics, ethical" shows us that the usual meanings are: 1. S.Theoretical study of basic principles and concepts in any field of practical thinking and activity. 2. S. Set of rules in relation to which a human group regulates its behavior in order to distinguish what is legitimate and acceptable in achieving goals; moral. 3.Adj. Regarding ethics (1), ethics, based on ethics, according to ethics; moral. (DEX, 1998)

"The field of ethics is the study of how we try to live our lives according to a standard of "right" or "wrong" behavior - in both how we think and behave toward others and how we would like them to think and behave toward us." (Ghillyer, 2010).

Integrity is a path that is distinguished by the fact that it is fair and secure. Only by following this path of ethical integrity, do we not risk becoming the subjects of illicit deeds, by concretely engaging in various forms of legal liability. Same dictionary (DEX, 1998) define integrity as: s.1. Learning to be honest; honesty, probity; incorruptibility.2. The property of being or remaining intact, whole .

Values are used to develop rules that are socially applied within an organization. Integrity, responsibility and trust are examples of such fundamental values (Ferrell et al., 2011). An ethical culture is rooted in an organization's value system. (Grojean, Resick, Dickson, & Smith, 2004).

Ethical behaviors in an organization are reflected in a wide range of conducts and attitudes including mutual respect, loyalty to the goals and values of the organization, a sense of duty, discipline, punctuality and importance given to moral standards, communication, socialization and organizational performance.

The *moral norm* represents the duty of every free conscience, which imposes on man to wish, through everything he does or thinks, to be human at the highest level of his possibilities (Mihăilescu, 2019). The specific role of moral norms is the optimization of the human condition and through it, a maximum of socialization.

Climate refers to the atmosphere, mood or feeling, predominant in an organization. We define the ethical climate as the shared perception of norms, values, and practices regarding appropriate ethical behavior by the employees of an organization, influencing their decision making and behavioral response to ethical dilemmas. The *organizational climate* expresses the perceptions shared by employees that reflect the way they perceive and describe the organizational culture: "*Climate is often regarded as the way things are around here*" (Vardi, 2001).

Victor and Cullen's (1988) theoretical research on the ethical climate became the foundation of studies of the ethical climate in organizations. Victor and Cullen's Ethical Climate Theory (ETC) is based on Kohlberg's (1981, 1984) work on moral development and Schneider's (1983) work on the organizational climate. They define ethical climate as "*the shared perception of what is correct behavior and how ethical situations should be handled in an organization*" (Victor & Cullen, 1987), or "*the prevailing perceptions of typical organizational practices and procedures that have ethical content*" (Victor & Cullen, 1988). An ethical organizational climate will reflect employees' perceptions of the ethical values and practices of their organizations.

The ethical philosophical framework of ECT includes the following three ethical theories: egoism, utilitarianism, and deontology. There can be several types of ethical climate in an organization:

1. *The egoistic ethical climate* - employees' perception that the employer organization generally promotes decisions of personal interest to the detriment of others (Al-Omari, 2012);
2. *The utilitarian ethical climate* - employees' perception that the employing organization has a personal interest in the well-being of others (Victor & Cullen, 1988);
3. *The deontological ethical climate* - the employee perceives that the employing organization is guided by principles, rules and laws (Al-Omari, 2012).

Ethical climates have been shown to have a variety of effects, some positive and some negative, on the ethical behavior. The literature shows that ethical behavior is linked to the ethical climate perceived by employees, and that the ethical climate can be a predictor of their ethical behavior. An ethical climate causes the employee to think more about moral issues, providing a basis for reasoning about what is right to do in various situations; reasoning that is most likely to turn into ethical behavior.

Studying the ethical climate in universities serves to measure and predict ethical behavior in higher education institutions and as an effective strategy for the higher education leadership to better manage the ethical behavior of their employees.

The higher education institution should cultivate an ethical climate based on trust, cultivated and maintained through *respect, responsibility, fairness, tolerance, benevolence, care*, and establish ethical training, mentoring and communication programs to produce positive ethical decisions and a ethical behavior in its employees, in order to maximize the social benefits of institutions and their stakeholders.

We consider that the role of a modern university is not only to train specialists and researchers, but also civilized, cultivated people, people of character, who respect their peers and institutions, as moral people. An immoral university environment favors the formation of immoral people, while a moral university environment will

produce moral people. We also believe that students are not and should not be transformed into objects of education, clients or civic associates of teachers, but partners in the common approach of training for performance, increased knowledge and values.

It is obvious and unanimously accepted that the organizational environment or context directly influences the moral behavior (s) of the members of an organization. Universities need to develop an ethical environment and ethical practices at the institutional level, in order to expect ethical behaviors at the individual level. As such, the attention must be directed to the ethics of the university as a whole, and then to the ethics of its members.

2. Implications and challenges of the pandemic context on the university ethical climate

The Covid-19 crisis has raised many ethical issues at the institutional level, calling into question the functionality of the traditional education system. The new challenges have prioritized issues such as compliance with hygiene and health standards, health care, protection of employees and students, the duty to prevent the spread of the disease, to detect and treat, to compensate, to care, to inform. In the latter case, scientific knowledge and technology have provided effective solutions. From a human point of view, however, the Covid pandemic is in itself an extraordinary ethical dilemma, and a test for all humanity in terms of global collaboration, crisis management, technology and expertise, decision making, allocation of funds, etc.

In 2019, the *Morality and Ethics Advisory Group* (MEAG) was established in order to provide independent advice to the government on ethical issues related to health and social assistance. Since the beginning of the pandemic, MEAG has offered solutions to the moral and ethical issues generated by the Covid-19 health crisis. At the level of university, the principles of respect, fairness, impartiality, equal opportunities have been put forward, especially to facilitate decision-making and the management of individual situations.

The basic principle was *equal concern and respect* for all those involved in the educational and research act. This implies the need to keep people informed about the decisions made and to honor their contribution. Good, respectful communication is fundamental in this regard, in order to ensure that people receive adequate counseling and preparation for change, continuous adaptation and possible new directions or additional responsibilities. A second principle is *minimization of harm* caused by the crisis and here we refer to the physical, psychological, social and economic damage caused to individuals. The third principle, of *fairness*, imposes equity as a coordinating principle of the activities of students and staff, regardless of

their nature. The principle of *reciprocity* implies that those who are required to take on greater responsibilities such as adapting the content of the teaching and teaching to the online mode should be adequately supported and rewarded by the authorities (Jones, 2020).

What is highlighted here is the emphasis placed on the respect due to all those involved in the educational act and the concern that all individuals, both students and staff be treated equally and equitably.

Beyond the benefits of the technological advancement, the collective enthusiasm to be connected audio and video on educational platforms, the easy distribution of teaching materials and interactive topics, the confusion with traditional education is ethically dangerous.

The ethical issues faced by the Online School Program, the impact on academic integrity, have been reported around the world. The detected problems are not few, ranging from those related to academic honesty, plagiarism and intellectual property, to fraud, collective cheating, gang behavior, fictitious presence, negligence, disrespect. There has been an increase in cases of copying, exchange of information and cheating, especially during exams. The general attitude is one of indifference or lack of interest because students no longer prioritize education over other aspects of their lives. Online education has created an environment permissive to the free distribution of various materials, videos and lectures, without the consent of their author. The lack of direct interaction made students feel less responsible and interested in the integrity and quality of their work. The result was: negligence in solving tasks, unfinished homework, copy-paste solutions, sending answers to other colleagues, alternative pages open for reading during exams, Google Search answers, etc.

Another aspect is related to the unequal treatment or discrimination of those who do not have access to the Internet or who share the same device, and between those familiar with the online environment and those who do not master the electronic means of communication. Thus, a major obligation that occurs is to avoid any inequality resulting from the unavailability of resources.

A problem faced by universities around the world is whether students who study online should pay the same fees as if they were on campus and receive personal training (Barkan, 2020, Demuyakor, 2020, Massa, 2020, Young, 2020). The ethical question we must ask ourselves is: if tuition fees are not reduced to reflect these losses, aren't students overburdened and treated unfairly?

Regardless of the decisions taken by the institutions in order to compensate for the lack of direct interaction, the experience of being a student, the experience of the campus, the relationship with colleagues, teachers, international students, playing sports, etc, were lost, thus, the chance to receive a multilateral, diverse education was certainly diminished.

3. Solutions for the ethical climate in the university of the 21st century

The university environment must become a truly democratic environment based on normative regulation and implementation. Today, among other values, are recognized by regulation as university values the following (Carta, 2016): *personal autonomy - art 108, respect and tolerance - art 114, goodwill and care - art 115*, necessary in such an environment, though, unfortunately, to a small extent understood and followed.

The university will truly become the main engine of the development of a society and the well-being of its members only if the values enshrined in internal regulations are promoted; if intellectual work and scientific creation are stimulated; each member acts sincerely and correctly; acts of corruption are penalized. Only under such conditions, the future *elite* of the state can be prepared.

We believe that the social status of a society is largely determined by the economic, intellectual and moral status of universities; the skills acquired by students during their studies should be related to their future ethical and professional becoming, including behavior in public life and in the private one as well.

If, in universities, the culture of the institution is vitiated, in consequence, future students will reproduce and apply: fraud, manipulation, paternalism, influence peddling, the tendency to solve professional problems behind the scenes, will have an attitude of indifference towards colleagues and institution, a *clique behavior*, they will commit acts of corruption, abuse of office, nepotism, they will be permanently tempted to evade moral rules and legal norms.

In order to create a moral university, it is necessary for it to internalize a series of organizational virtues in all its internal practices and processes, so as to stimulate all members of the academic community to behave ethically and, at the same time, prevent their immoral behaviors. Therefore, a moral university is that which creates a moral context for its members, by developing organizational moral virtues.

We identified four imperative solutions for the ethical university of the 21st century, solutions that impose themselves as valid in any university context, namely: the *value-based leadership*, the *ethical training*, the *mentoring programs* and the *ongoing communication*.

A *values-based leadership* is one that inspires “*cooperative personal decisions by creating faith in common understanding, faith in the probability of success, faith in the ultimate satisfaction of personal motives, and faith in the integrity of common purpose.*” (Barnard, 1939). Leadership creates and sets the norm in any organization and it is the first responsible for establishing the adequate ethical climate and the efficient communication among the employees. An efficient leadership:

- is a value based, ethical leadership;

- uses the power of personal example;
- establishes clear expectancies and behavior norms;
- produces feed-back;
- offers coaching and support;
- acknowledges and rewards the achievements and behaviors that enforce the organizational culture;
- is non-discriminatory and aware of the individual differences among the employees;
- establishes ethical training and mentoring programs.

Ethical training is an essential part in the effort of ensuring a positive ethical climate within an organization. An effective ethical training programme will:

1. *Reinforce the organization's culture and standards;*
2. *Focus on the organization's unique ethical problems;*
3. *Discuss and solve the particular ethical dilemmas ;*
4. *Integrate ethical studies into the entire curriculum.*

The mentoring programs will teach the undergraduate or graduate student not only the method of scientific enquiry in academic research but also the values associated with the responsible conduct of research (Horner and Minifie, 2011). They will be responsible with and provide counseling in the following:

1. *Explaining the fundamental ethical and deontological values;*
2. *Providing support in solving personal and organizational ethical dilemmas;*
3. *Encouraging ethical behavior.*

Mentorship programs will prepare students to solve ethical dilemmas within organizations and avoid negative consequences of non-ethical behavior, improve ethical thinking, moral awareness and ethical leadership. Mentors must also provide guidance in writing scientific papers, presentations in professional conferences or public communications, securing of research grants.

Last but not least, *ongoing communication* is necessary for enabling the transfer and reinforcement of the organizational values. We consider as vital for the perpetuation of an the ethical climate the following:

1. *Consistent communication on the fundamental ethical and deontological values;*
2. *Periodically reminding and revising the Ethical Code of the university;*
3. *All members' participation to the elaboration/ modification of the amendments of the University Ethical Codes.*

In 1999, the National Communication Association officially adopted the Credo for Ethical Communication. The NCA Credo for Ethical Communication considers as essential for the ethics of human communication the following principles:

"We advocate truthfulness, accuracy, honesty, and reason as essential to the integrity of communication.

We endorse freedom of expression, diversity of perspective, and tolerance of dissent to achieve the informed and responsible decision making fundamental to a civil society.

We strive to understand and respect other communicators before evaluating and responding to their messages.

We promote access to communication resources and opportunities as necessary to fulfill human potential and contribute to the well-being of families, communities, and society.

We promote communication climates of caring and mutual understanding that respect the unique needs and characteristics of individual communicators.

We condemn communication that degrades individuals and humanity through distortion, intimidation, coercion, and violence, and through the expression of intolerance and hatred.

We are committed to the courageous expression of personal convictions in pursuit of fairness and justice.

We advocate sharing information, opinions, and feelings when facing significant choices while also respecting privacy and confidentiality.

We accept responsibility for the short- and long-term consequences of our own communication and expect the same of others" (NCA, 1999).

Truthfulness and honesty are considered among the most important principles of ethical communication; thus, being open and transparent and adopting an open-door policy with other partner organizations and the media is key to professional trustworthiness and integrity, leading to a positive reputation and to the organization's visibility. Adopting the above-mentioned solutions within an organization will result in increased trust among the employees and alignment with the enterprise's code of conduct.

4. Conclusions

We conclude with some useful recommendations, generally valid for universities that are responsible of forming the *elite* of the society:

Firstly, the University Code of Professional Ethics and Ethics, enshrined in each university, is a set of consensual moral rules of members and functions as a moral

contract between the members of the academic community – art. 104, paragraph (1) and paragraph (2) (Carta, 2016). In order for the previously presented ones to materialize, it is important for all the members of the community to participate in the elaboration, and later in the modification of the university ethics codes, in the contexts that require it.

Secondly, we consider that the pandemic caused by the COVID-19 virus, has generated unregulated situations yet, as such it is necessary to adapt the internal university regulations with the particularities outlined during the years 2020-2021.

Thirdly, although ethical and deontological values, such as: "*academic freedom, personal autonomy, justice and fairness, merit, academic honesty and intellectual fairness, transparency, personal, professional and social responsibility, respect and tolerance, goodwill and care*" (Carta, 2016), are enshrined in law, they are not explicit, we often find them only mentioned, leaving the possibility for the members of the academic community to bring them a personal and varied interpretation, which has led and will often lead to a violation of moral and legal rules.

Fourthly, we consider that it is not enough to post the Code of Ethics on the universities' website, its content must be periodically reiterated to the members of the academic community, especially if it requires or supports changes imposed at national or university level.

Fifth, in the context of university training and undergraduate programs, we consider it necessary that the discipline of *Ethics and academic integrity* become a compulsory discipline for students starting from the first year of study; today, it is one of the optional subjects, according to the ministerial order no. 3131 of 2018 (Ordin, 2018).

Referințe

- Barnard, Chester (1939), *Dilemmas of Leadership in the Democratic Process*, Pub. under the University Extension Fund, Herbert L. Baker Foundation, Princeton University.
- Carta, (2016). Carta Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu, Codul de etică și deontologie profesională, 2016
- Constituția României, published in M.Of.nr.767/31.10. 2003, part I
- Craig, E.J., (2015), *Meeting the Ethical Challenges of Leadership, Casting Light or Shadow*, fifth Edition, Sage Publications, Inc.
- DEX, (1998). Dicționarul explicativ al limbii române, second edition, published under the auspices of the Romanian Academy - Iorgu Iordan Institute of Linguistics, București, Universul Enciclopedic Publishing House.
- Ghillyer, A., (2014), *Business Ethics Now*, Mc Graw Hill Education, 5th edition.
- Jones, D.G., (2020), *Ethical Responses to the Covid-19 Pandemic: Implications for the Ethos and Practice of Anatomy as a Health Science Discipline*, *Anat Sci Educ* 13:549–555, <https://doi.org/10.1002/ase.2003>, p. 550-551.
- Mihailescu, N., (2019), *Managementul eticii în instituția școlară*, <https://ust.md/wp-content/uploads/2019/12/autoreferat-mihailescu.pdf>
- NCA, (1999). Credo for Ethical Communication, approved by National Communication Association (NCA) Legislative Council, November <https://open.lib.umn.edu/publicspeaking/chapter/2-2-ethics-in-public-speaking>
- Ordin, (2018). Ordinul de ministru nr. 3.131/2018 on the inclusion in curricula, for all universities study programs organized by higher education institutions in the national education system, of courses on ethics and academic integrity, M.O.
- Vardi, Y., (2001), The effects of organizational and ethical climates on misconduct at work, *Journal of Business Ethics* 29 (4):325 - 337
- Victor, B, Cullen, J.B, (1987), A Theory and Measure of Ethical Climates in Organizations, *Research in Corporate Social Performance and Policy*, 9.
- Victor, B, Cullen, J.B (1988). The Organizational Basis of Ethical Work Climates, *Administrative Science Quarterly*, 33.

Etică bancară. Codul de conduită al înalților funcționari ai Băncii Centrale Europene

Carmen Adriana GHEORGHE^{1*}

¹ Universitatea Transilvania din Brașov.

*Corespondență: carmenadrianagheorghe@yahoo.com

Rezumat: *Integrarea finanțării - ca fundament al funcționării progresiste a societății umane - impune, în prezentul aflat în crize multiple, ca cerințele unui comportament etic să fie asimilate activității bancare. Noțiunile care aparțin sferei demnității umane - etică, integritate, morală- trebuie să fie integrate organic celor specifice băncii - risc, fonduri bănești, creditare, supraveghere bancară. Acest proces de impunere a culturii etice în afacerile bancare s-a accentuat începând cu anul 2015, când Banca Centrală Europeană, ca nucleu al sistemului bancar european, a emis un Cadru Etic aplicabil la nivelul Sistemului European al Băncilor Centrale, al Eurosistemului și al Mecanismului Unic de Supraveghere. Pornind de la faptul că, în România, băncile se află într-un regres al reputației și al încrederii, prezentul studiu tratează rolul și importanța Codului de conduită pentru înalții funcționari ai Băncii Centrale Europene, introdus în 2019, act normativ având în centrul său noțiunile de interes public și standarde de integritate*

Cuvinte cheie: Banca Centrală Europeană, cadru etic, cod de conduită, cultură etică

Abstract: *The integration of financing - as a foundation of the progressive functioning of human society - requires in the present one in multiple crises that the requirements of an ethical behavior be assimilated to the banking activity. The notions that belong to the sphere of human dignity - ethics, integrity, morality - must be organically integrated with those specific to the bank - money, credit, banking supervision. This process of imposing an ethical culture in banking has intensified since 2015, when the ECB, as the core of the European banking system, issued an Ethical Framework applicable to the ESCB, the Eurosystem and the SSM. In Romania, banks are in a decline in reputation and trust. The role of the Code of Conduct for senior ECB officials introduced in 2019 is the subject of this study, focusing on the notions of public interest and integrity standard. The role of the Code of Conduct for senior ECB officials introduced in 2019 is the subject of this study, focusing on the notions of public interest and integrity standard.*

Keywords: European Central Bank, ethical framework, code of conduct, ethical culture

Citation: Gheorghe, C.A, Etică bancară. Codul de conduită al înalților funcționari ai Băncii Centrale Europene
Etică și Deontologie. 1(2), 41-49
<https://doi.org/10.52744/RED.2021.02.05>

Publisher's Note: RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

1. Introducere

Cele trei entități financiare fundamentale ale Uniunii Europene (U.E): Sistemului European al Băncilor Centrale (S.E.B.C.), Mecanismul Unic de Supraveghere (M.U.S.) și Eurosistemul, au în centrul funcționării administrative și instituționale Banca Centrală Europeană (B.C.E.) Cu un statut definit de obiectul principal - asigurarea stabilității prețurilor - B.C.E. este independentă politic astfel încât sistemul monetar al zonei euro să se afle în centrul politicii sale monetare. Statutul S.E.B.C. (Statut, 2016) și Tratatul privind funcționarea U.E. conțin cei cinci piloni ai independenței funcționale (TFUE, 2012): independența instituțională, independența personală și operațională, independența financiară, independența organizațională și independența juridică

Independența personală le garantează membrilor Consiliului guvernatorilor siguranța mandatului și le permite să evite orice conflicte de interese. În această privință, Statutul S.E.B.C./B.C.E. protejează independența personală a organelor de decizie ale B.C.E. prin prevederea unor contracte pe durată determinată relativ îndelungate și prin interzicerea revocării din funcție pe baza rezultatelor unor politici aplicate anterior. În acest sens, se consideră esențial ca guvernatorii băncilor centrale să dețină mandate semnificativ mai lungi decât cele ale politicienilor; astfel, guvernatorii băncilor centrale pot avea în vedere un orizont mai îndepărtat, concentrându-se asupra aspectelor pe termen mediu, în timp ce politicienii au obiective pe termen mai scurt, în concordanță cu ciclurile electorale.

Independența financiară este asigurată prin bugetul propriu al B.C.E., care este independent de cel al U.E., și prin subscrierea și vărsarea integrală a capitalului B.C.E. de către băncile centrale naționale din cadrul Eurosistemului. Legitimitatea democratică a băncilor centrale independente este reglementată diferit în funcție de fiecare sistem democratic.

Legitimitatea democratică a B.C.E./S.E.B.C., poate fi evidențiată prin trei elemente. În primul rând, ratificarea Tratatului și a amendamentelor aduse statutelor băncilor centrale naționale de legislația națională, în al doilea rând, numirea membrilor Consiliului guvernatorilor, alcătuit din membrii Comitetului executiv al B.C.E. și din guvernatorii băncilor centrale naționale, de către instituții democratice. Președintele B.C.E. și ceilalți membri ai Comitetului executiv pot fi audiați de comisiile competente ale Parlamentului European, fie la solicitarea Parlamentului, fie la solicitarea acestora.

Deținând personalitate juridică și cu un spectru al independenței atât de larg, se nasc firesc o serie de întrebări legitimate de libertatea membrului/cetățeanului din

statul membru: „Care sunt limitele între care această independență ce tinde spre absolut, se poate cantona?” „Cum acționează resursa umană a Băncii Centrale de la cel mai înalt nivel, astfel încât să ofere un exemplu personal de integritate morală?”, „Este etica de domeniul afacerilor? Cum facem să se aplice activității bancare standardele etice?” ș. a.

Pentru a răspunde la aceste întrebări, este necesară stabilirea cadrului legislativ, a unui scurt istoric al acestuia, stabilirea rolului Comitetului de etică al B.C.E și a documentelor emise de acesta.

2. Etica bancară. Cadru legislativ

Dacă analizăm prevederile instituționale ale B.C.E. vom observa ca acestea au ca scop reglementarea elementelor esențiale pentru funcționarea băncii (Morra & al., 2017): Comitetul Executiv, Consiliul General și Consiliul de Supraveghere. Aceste norme sunt cuprinse în Decizia Băncii Centrale Europene din 1999 privind Regulamentul de procedură al Comitetului executiv la Băncii Centrale Europene (Decizie BCE, 1999), Decizia Băncii Centrale Europene din 2004 de adoptare a Regulamentului de procedură al Consiliului general al Băncii Centrale Europene (Decizie BCE, 2004a), Versiunea consolidată a Deciziei Băncii Centrale Europene din 2004 de adoptare a Regulamentului de procedură al Decizia Băncii Centrale Europene (Decizie BCE, 2004b), Versiunea consolidate a Regulamentului de procedură al Consiliului de supraveghere al Băncii Centrale Europene (Regulament, 2020).

Încercările de standardizare a conduitei bancare au apărut în 2001, odată cu propunerea Primului cod de conduită - Codul specific de conduită pentru membrii Consiliului guvernatorilor, revizuit în 2006, au continuat cu un Cod suplimentar de criterii etice pentru membrii Comitetului executiv în 2006, revizuit în 2019, și cu un Cod de conduită pentru membrii Consiliului de supraveghere în 2014 (Cod, 2019; Moschella, & Diodati, 2020).

În altă categorie se încadrează Codul etic consolidat pentru membrii personalului (Cod, 2015), înființarea Biroulului de conformitate și guvernanță (Cod, 2019) și înființarea Comitetului de etică la nivel înalt în anul 2015 (Decizie, 2015). Vorbim deci de includerea termenului de "etică" la B.C.E. abia din anul 2015, pe de o parte pentru înalții funcționari, pe de altă parte pentru membrii personalului (Pogace, 2014).

În sfârșit, pentru M.U.S. și Eurosistem au fost prevăzute standarde minime commune în: Orientarea (U.E.) 2015/855 a B.C.E. (Orientare, 2015a) și Orientarea (U.E.) 2015/856 a B.C.E (Orientare, 2015b).

Cu toate acestea, anul 2019 este marcat de adoptarea cadrului etic al acestor entități de conducere a B.C.E., ceea ce presupune că normele eticii ar putea fi răspunsul la întrebarea privind limitele independenței B.C.E.

În lumina celor anterior prezentate, să interpretăm intervenția din 2015 a B.C.E., de finanțare a celor patru bănci elene aflate în criză - din România și din Bulgaria - ca cel din urmă gest de încălcare a eticii bancare pe care l-ar putea săvârși? (Mediafax, 2015). Puțin probabil. Dacă aceste active ar fi fost trecute sub controlul băncilor centrale naționale, băncile-mamă din Grecia ar fi fost afectate imediat, ceea ce ar fi putut da o lovitură finală sistemului financiar elen. Secretul acestei operațiuni de finanțare, tăcerea Băncilor Centrale din România și Bulgaria dau încă de gândit cu privire la conduita etică a industriei bancare de la cel mai înalt nivel. Iar faptul că linii swap similare, prin care băncile centrale se pot împrumuta de la B.C.E. pentru a reîmprumuta bani pe piața locală au mai fost utilizate în perioada crizei financiare din zona euro, dar au fost anunțate public- se interpretează în sensul că interesele B.C.E., mai precis conflictele de interese și încălcările deontologiei bancare europene sunt încă prezente în realitatea financiar-bancară (Fassin & Gosselin, 2011).

Intrarea în vigoare a Codului de conduită trebuie să facă legătura între noțiuni cu caracter nepatrimonial și cele care țin de activitatea bancară, patrimoniale prin esență. Credibilitatea, încrederea, reputația, etica profesională pot fi reduse la profit sau sferele de aplicare rămân în continuare paralele?

3. Domeniul de aplicare a Codului. Puterea exemplului și declarația de conduită etică

Intrarea în vigoare a unui Cod unic urmărește să reflecte cele mai bune practici din domeniul băncilor centrale, din sfera supravegherii, să reflecte caracteristicile B.C.E. și independența acesteia. Codul de conduită pentru înalții funcționari ai B.C.E. nu aduce atingere normelor etice mai stricte aplicabile membrilor și supleanților în virtutea dreptului național. Un exemplu ar fi Codul de Conduită al industriei bancare din România, din 2018, care revizuieste Codul de Etică Bancară aprobat în anul 2009 (Cod, 2018).

Aprobarea Codului de către Consiliul Guvernatorilor impune, pentru membrii organelor de conducere, principiul puterii exemplului și norme unice pentru întreaga resursă umană a B.C.E.

Structurat pe două direcții principale - Domeniul de aplicare și Standardele propriu zise - Codul pentru conduită pentru Înalții funcționari ai B.C.E. „urmărește punerea în aplicare a celor mai înalte standarde de etică profesională, asigurând astfel că membrii organismelor sale de nivel înalt conduc prin puterea exemplului și inspiră

angajații din cadrul Eurosistemului, S.E.B.C. și M.U.S. să respecte astfel de standarde în exercitarea atribuțiilor lor“ (Preambul, pct.9).

Domeniul de aplicare se referă la organisme B.C.E. de nivel înalt, respectiv la Consiliul Guvernatorilor B.C.E., Comitetul Executiv al B.C.E. și Consiliul de Supraveghere al B.C.E.

Se supun prevederilor Codului două categorii de membri - membrii și supleanții din cadrul reuniunilor Consiliului Guvernatorilor sau din Consiliul de Supraveghere, pe de o parte, și membrii Consiliului General, ai Comitetului de audit, ai Comitetului de etică și ai Comitetului administrativ de control, pe de altă parte, aceștia fiind obligați să semneze declarația de conduită etică. Fac excepție, și în consecință nu au obligația de a semna declarația de conduită etică, membrii personalului B.C.E. care participă la reuniunile organismelor B.C.E. de nivel înalt și care fac obiectul cadrului etic.

Însoțitorii care participă la reuniunile Consiliului Guvernatorilor sau ale Consiliului de Supraveghere nu se supun acestei obligații, însă, înainte de a participa pentru prima dată la oricare dintre reuniuni, semnează o declarație de conduită etică care cuprinde: principiul general al evitării conflictelor de interese, interzicerea utilizării informațiilor confidențiale și normele privind secretul profesional,

Articolele 3-18 din Partea a II-a a Codului au ca fundament principiile activității B.C.E.: (i) secretul profesional și (ii) separarea funcției de supraveghere de funcția de politică monetară, fiind reglementate șase aspect principale: activitatea privată și mandatele oficiale, relațiile cu grupurile de interes, aparițiile publice și declarațiile publice, declarațiile de interese. În baza acestora, obligațiile asumate privind conduita etică sunt incidente și după încetarea îndatoririlor și responsabilităților față de B.C.E.

4. Rolul Comitetului de etică al B.C.E.

În prezent, Comitetul de etică al B.C.E., instituit prin Decizia (UE) 2015/433 a Băncii Centrale Europene are ca atribuții (Claveau & al., 2018):

1. Emite avize în situațiile în care există îndoieli cu privire la dispozițiile codului și, atunci când este cazul, cu privire la aplicarea practică a Codului.

De exemplu, membrii și supleanții solicită Comitetului de etică să emită un aviz referitor la perioadele de incompatibilitate care li se aplică în temeiul prevederilor din Cod, înainte de se implica într-o viitoare activitate profesională remunerată. Comitetul de etică poate recomanda în aviz:

- fie să se renunțe la perioadele de incompatibilitate, fie să se scurteze durata acestora atunci când circumstanțele legate de posibilitatea unor conflicte de interes rezultate din activitățile profesionale remunerate ulterioare permit acest lucru;

- să se prelungească cu până la maximum doi ani, în cazul membrilor, și cu un an, în cazul supleanților, perioadele de incompatibilitate prevăzute la articolul 17.1 litera (a) și la articolul 17.2 litera (a). Această prelungire a perioadei de incompatibilitate se instituie:
 - a) în cazul activităților profesionale remunerate ulterioare relevante la instituții de credit semnificative sau mai puțin semnificative, în a căror supraveghere membrul sau supleantul a fost direct implicat,
 - b) în cazul în care, există posibilitatea unor conflicte de interes rezultate din astfel de activități profesionale remunerate.

Avizele emise de Comitetul de etică în baza articolelor 17.3 și 17.4 din Cod sunt transmise Consiliului guvernatorilor. Apoi, Consiliul guvernatorilor face o recomandare autorității naționale competente sau băncii centrale naționale relevante, care va informa Consiliul guvernatorilor cu privire la orice impediment în implementarea recomandării respective.

2. Primește informări privind impedimente în respectarea Codului, inclusiv cu privire la orice impediment care rezultă din dispoziții de drept național aflate în conflict.

Astfel, membrii și supleanții informează în scris Comitetul de etică în legătură cu:

- orice activități private pe care intenționează să le desfășoare
- activitățile private și mandatele oficiale în curs ale acestora

Membrii și supleanții informează în scris, fără întârzieri nejustificate, pe președintele organismului B.C.E. de nivel înalt și Comitetul de etică cu privire la orice situație care ar putea da naștere unor preocupări legate de conflicte de interese. În special, aceștia se recuză de la a lua parte la orice discuție, deliberare sau vot cu privire la orice astfel de situație, nefiindu-le furnizată niciun fel de documentație aferentă.

O altă situație se referă la soți, soții, parteneri și parteneri. Astfel, membrii și supleanții informează în scris, de îndată, pe președintele organismului B.C.E. de nivel înalt relevant și Comitetul de etică cu privire la orice activitate profesională sau altă activitate remunerată desfășurată de soții/soțiile sau partenerii/partenerii acestora care ar putea da naștere unor preocupări legate de conflicte de interese (Demmke & Henökl, 2007).

În sfârșit, înalților funcționari le revin obligații etice cu privire la cadouri. Membrii Comitetului executiv, președintele Consiliului de supraveghere și reprezentanții B.C.E. în Consiliul de supraveghere înregistrează, fără întârzieri nejustificate, la secretarul Comisiei de etică, orice cadou sau ofertă de cadou primită, indiferent de valoare. Alți membri și supleanți se supun normelor procedurale naționale aplicabile în materie de înregistrare a cadourilor.

Tranzacțiile financiare efectuate de înalții funcționari sunt și ele monitorizate. Membrii și supleanții fac obiectul raportării și monitorizării conformității în legătură cu tranzacțiile financiare private ale acestora, astfel cum se prevede în normele procedurale naționale aplicabile, și transmit anual Comitetului de etică o confirmare scrisă a faptului că s-au conformat normelor procedurale naționale aplicabile privind tranzacțiile financiare private și că raportarea și monitorizarea conformității în legătură cu tranzacțiile financiare private ale acestora s-au efectuat în conformitate cu normele procedurale naționale aplicabile.

Efectele aplicării Codului se prelungesc și după încheierea mandatului. Membrii informează în scris președintele organismului B.C.E. de nivel înalt în cauză și Comitetul de etică cu privire la intenția lor de a se implica în orice activitate profesională remunerată în cursul perioadei de doi ani de la încheierea mandatului acestora sau de la data încetării calității lor de membru al unui organism al B.C.E. de nivel înalt.

5. Obligații etice specifice

Având un interes real ca membrii săi să adere și să se supună aceluiași norme de conduită profesională, B.C.E. urmărește ca ansamblul standardelor etice să se aplice atât pe durata mandatului, cât și după încetarea raporturilor de muncă.

Dintre obligațiile etice din timpul exercitării mandatului sau al deținerii calității de membru al unui organism B.C.E. de nivel înalt, amintim:

- Informațiile confidențiale (adică secretul profesional sau informațiile sensibile) nu pot fi divulgate altfel decât deliberat, ca parte a strategiei de comunicare convenite a B.C.E. O grijă deosebită trebuie avută cu privire la divulgarea de informații confidențiale în discursuri sau declarații publice sau prin transmiterea acestora către mijloacele de informare în masa. În această situație astfel de informații se tratează în conformitate cu normele interne convenite cu privire la tratamentul informațiilor sensibile ale S.E.B.C. și M.U.S.
- Separarea supravegherii prudentiale de orice altă funcție. Aceasta înseamnă că membrilor și supleanților din organisme B.C.E. le revine obligația separării supravegherii prudentiale de orice altă funcție, inclusiv față de atribuțiile de politică monetară (Decizie, 2014).
- Evitarea conflictului de interese, care este definit relativ la activitatea profesională remunerată a soțului sau partenerului, iar avantajele sunt considerate cadourile, ospitalitatea, premiile, titlurile, decorațiile, invitațiile la evenimente.
- Neutilizarea informațiilor confidențiale în beneficiu propriu sau în beneficiul unui terț la efectuarea tranzacțiilor financiare de către membrii și supleanții,

inclusiv atunci când aceste tranzacții financiare au caracter privat și indiferent dacă astfel de tranzacții se efectuează direct sau prin intermediul unui terț, atât pe risc și în nume propriu, cât și pe riscul și în numele unui terț.

În ceea ce privește obligațiile care revin după încetarea relațiilor de muncă, cele mai importante sunt:

- obligația de informare. În conformitate cu prevederile art. 17 punctele 1-7, timp de doi ani de la încheierea mandatului sau de la data încetării calității de membru al unui organism al B.C.E. de nivel înalt membrii informează în scris organismul B.C.E. și Comitetul de etică despre intenția lor de a se implica în orice activitate profesională remunerată.
- obligația depunerii unei declarații pe propria răspundere. În plus față de obligația de informare, membrii și supleanții transmit anual Comitetului de etică, pe durata perioadei de notificare de un an sau de doi ani de la încetarea mandatului acestora, o declarație pe propria răspundere semnată în care confirmă activitățile lor profesionale remunerate și remunerația respectivă, un raport în acest sens fiind prezentat președintelui.

Concluzii

Intervenția crizei pandemice la începutul anului 2020 a diminuat intenția celor mai înalte organisme financiar-bancare din U.E. de a reglementa aspectele imorale, de corupție și abatere de la etica profesională a resurselor umane cu funcții de conducere din B.C.E. Atâta timp cât codul conține prevederi amănunțite cu privire la faptele care pot constitui o conduită neetică și doar o singură sancțiune – mustrarea - urmată, eventual, de un anunț public, rolul Codului de conduită a înalților funcționari din B.C.E. rămâne destul de diluat.

Referințe

- Claveau, F., Dietsch, P., & Fontan, C. (2018), The ethics of central banking. In *The Routledge Handbook of Ethics and Public Policy*, pp. 178-190, Routledge.
- Cod, (2015), Cadrul etic al BCE. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2015.204.01.0003.01.RON&toc=OJ%3AC%3A2015%3A204%3ATOC
- Cod, (2018), Codul de Conduită al industriei bancare din România, din 2018, care revizuieste Codul de Etică Bancară aprobat în anul 2009, pe site-ul A.R.B., <https://www.arb.ro/wp-content/uploads/7-Cod-de-conduita-ARB.pdf>
- Cod, (2019), Cod de conduită pentru înalții funcționari ai Băncii Centrale Europene, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XB0308\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XB0308(01)&from=EN)
- Decizie BCE, (1999), Decizia Băncii Centrale Europene din 12 octombrie 1999 privind Regulamentul de procedură al Comitetului executiv al Băncii Centrale Europene, *OJ L 314, 8.12.1999, p. 34–35.*

- Decizie BCE, (2004a), Decizia Băncii Centrale Europene din 17 iunie 2004 de adoptare a Regulamentului de procedură al Consiliului general al Băncii Centrale Europene (BCE/2004/12) *OJ L 267M*, 12.10.2005, p. 15–17.
- Decizie BCE, (2004b), Decizia Băncii Centrale Europene din 19 februarie 2004 de adoptare a Regulamentului de procedură al Băncii Centrale Europene.
- Decizie, (2015), Decizia (UE) 2015/433 a Băncii Centrale Europene din 17 decembrie 2014 privind instituirea unui Comitet de etică și regulamentul de procedură al acestuia. JO L 70, 14.3.2015, p. 58.
- Demmke, C., & Henökl, T. (2007), Managing Conflicts of Interests–Ethics Rules and Standards in the Member States and the European Institutions. *EIPAScope*, 2007(3), 1-7.
- Fassin, Y., & Gosselin, D., (2011), The collapse of a European bank in the financial crisis: An analysis from stakeholder and ethical perspectives. *Journal of business ethics*, 102(2), 169-191.
- Mediafax, (2015), BCE a creat linii secrete de finanțare către România și Bulgaria, pentru băncile elene. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/mapamond/bce-a-creat-linii-secrete-de-finantare-catre-romania-si-bulgaria-pentru-bancile-elene-416749>
- Morra, C.B., Smits, R., & Magliari, A., (2017), The administrative board of review of the European Central Bank: experience after 2 years. *European Business Organization Law Review*, 18(3), 567-589.
- Moschella, M., & Diodati, N.M., (2020), Does politics drive conflict in central banks' committees? Lifting the veil on the European Central Bank consensus. *European Union Politics*, 21(2), 183-203.
- Orientare, (2015a), Orientarea (UE) 2015/855 a Băncii Centrale Europene din 12 martie 2015 privind principiile unui Cadru etic al Eurosistemului și de abrogare a Orientării BCE/2002/6 privind standardele minime aplicabile Băncii Centrale Europene și băncilor centrale naționale cu ocazia efectuării operațiunilor de politică monetară, a operațiunilor de schimb cu rezervele valutare ale BCE și a gestionării activelor din rezervele valutare ale BCE. JO L 135, 2.6.2015, p. 23.
- Orientare, (2015b), Orientarea (UE) 2015/856 a Băncii Centrale Europene din 12 martie 2015 privind principiile unui Cadru etic pentru Mecanismul unic de supraveghere. JO L 135, 2.6.2015, p. 29.
- Pogace, E., (2014), *The Role of Ethics for Central Bank Senior Management: A Comparative Analysis of Recent Developments*. Int'l. In-House Counsel J., 8, 1.
- Regulament, (2020), Regulamentul de procedură al Consiliului de supraveghere al Băncii Centra, EUR-Lex - 02014Q0621(01)-20200727 - EN - EUR-Lex (europa.eu)
- TFUE, (2021), Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 26.10.2012, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0001.02/DOC_2&format=PDF
- Statut, (2016), PROTOCOLUL (nr. 4) PRIVIND STATUTUL SISTEMULUI EUROPEAN AL BĂNCILOR CENTRALE ȘI AL BĂNCII CENTRALE EUROPENE. *OJ C 202*, 7.6.2016, p. 230–250

Cum măsurăm creativitatea muzicală? O perspectivă asupra creditelor creative.¹

Dan DEDIU^{1*}

¹ Universitatea Națională de Muzică București,
dan.dediu@unmb.ro

* Correspondent: gabi.lupu@ub.ro

Rezumat: Fluctuațiile creativității muzicale sunt nenumărate, iar cazuistica de gen depășește orice imaginație. Pentru a putea cuprinde cât de cât această multitudine de manifestări, am imaginat un sistem ce definește diferite fenomene muzicale existente și le „cântărește” gradul de creativitate conținut în materialul sonor propus spre audiere sau studiu. Este un sistem analog cu cel al creditelor transferabile din educație. Această analogie s-a născut urmare a reflecției asupra multiplelor aspecte ale compoziției muzicale și din încercarea de a găsi (regăsi) o ordine în haosul de acțiuni și lucrări ce o populează. Am numit acest sistem – creditele creative.

Cuvinte cheie: creativitate muzicală, credite creative, credite transferabile, etică

Citation: Dediu, D. (2021). Cum măsurăm creativitatea muzicală? O perspectivă asupra creditelor creative. *etică și Deontologie*. 1(2), 50-55
<https://doi.org/10.52744/RED.2021.02.06>

Publisher's Note: RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Abstract: The fluctuations of musical creativity are innumerable, and gender casuistry goes beyond any imagination. In order to be able to comprehend this multitude of manifestations, we imagined a system that defines different existing musical phenomena and “weighs” the degree of creativity contained in the sound material proposed for audition or study. It is a system analogous to that of transferable credits from education. This analogy was born from the reflection on the multiple aspects of the musical composition and from the attempt to find (rediscover) an order in the chaos of actions and works that populate it. I called this system - creative loans.

Key words: musical creativity, creative credits, transferable credits, ethics

¹ Articol prezentat în cadrul Conferinței Internaționale Valorile Etice în Societatea Actuală – VESA 2021 (3-5 iunie).

1. Introducere

Fluctuațiile creativității muzicale sunt nenumărate, iar cazuistica de gen depășește orice imaginație. Pentru a putea cuprinde cât de cât această multitudine de manifestări, am imaginat un sistem ce definește diferite fenomene muzicale existente și le „cântărește” gradul de creativitate conținut în materialul sonor propus spre audiență sau studiu. Am numit acest sistem – *creditele creative*.

Ce este sistemul creditelor creative? Este un sistem analog cu cel al creditelor transferabile din educație. Această analogie mi-a venit în minte atunci când reflectam asupra multiplelor aspecte ale compoziției muzicale și încercam să găsesc o ordine în haosul de acțiuni și lucrări ce o populează. Mi se pare că această analogie este interesantă și vă voi înfățișa pe scurt ideile de pornire, apoi o taxonomie succintă, care poate fi cuprinsă schematic pe o scală de la 100% la 0%.

Dacă este să vorbim de credite, aceasta este o noțiune financiară, importată la rândul ei în domeniul educației europene ca ECTS (European Credit Transfer System) pentru a permite compararea sistemelor de învățământ superior din Europa. Conceptele centrale sunt „learning outcomes”, adică „rezultatele învățării”, competențele (ce trebuie să cunoască, să înțeleagă și să fie capabili să facă studenții) și „workload”, ceea ce s-ar putea înțelege ca volumul de muncă implicat în procesul învățării (cantitatea de timp aproximativă de care au nevoie studenții pentru a ajunge la aceste rezultate).

În consecință, se poate imagina un sistem al creditelor creative, adică al *aportului original în creație și al gradelor de derivație de la original*. Pe scurt, un sistem care să măsoare volumul de creativitate.

În acest sens, propun trei criterii de măsurare, deocamdată:

1. **conținutul muzical**, adică organizarea înălțimilor/duratelor, ce poate fi original/derivat/corupt/copie;
2. **articularea temporală**, cuprinzând ideea formală/forma muzicală, ce poate fi inedită/preformată/fixă;
3. **anvelopa sonoră**, pendulând între timbralitate nouă sau timbralitate cunoscută, scriitură similară sau scriitură diferită.

Pornind de aici, printr-un demers combinatoric simplu se pot imagina grade de aport creativ (Creative-Volume-Load, prescurtat CVL) sub raportul materialului muzical:

1. **Original ex nihilo**. În acest caz, totul este la 100%: conținutul muzical, forma, noutatea timbrală.

2. **Original derivat dintr-o operă existentă.** Aici suntem în prezența unei muzici compuse pornind de la un pre-text sau de la un text muzical existent, care amorsează posibilități diverse de dezvoltare. Este echivalentul comentariului de text filosofic, care poate porni în apropierea sensului și poate apoi crea paranteze, extrapola, inventa alte concepte.
 - a. **variațiuni pe o temă preluată** (temă preluată și variațiuni originale): conținutul muzical este preformat inițial, anume tema; de-abia după aceea, prin învârtirea în jurul acestui nucleu se generează un conținut nou; forma muzicală poate fi mai apropiată sau mai depărtată de tema preluată (în variațiunile stricte aceasta se păstrează, în variațiunile libere ea poate varia sau se poate schimba complet); timbralitatea sau scriitura se poate păstra, dar poate și diferi.
 - b. **citāt** (insertii preluate simbolic și transformate creativ): două sau mai multe tipuri de conținut eterogen: folosirea citatului este grefarea unei copii într-un text original, în ideea de a clarifica, lămurii ori potența sensul existent, ori în ideea de a crea un punct de fugă care să deschidă spre alte orizonturi semantice. În citat, conținutul muzical are 0% aport creativ, 100% aport al articulării temporale, 50% timbralitate, căci poate apărea la alte instrumente, ca într-un aranjament (un exemplu de citat inserat ca aranjament – Coralul "Es ist genug" din Concertul pentru vioară de Alban Berg).
3. **Original după model-schematic/stilistic.** Avem de-a face aici cu o muzică originală, dar derivată dintr-o schemă stilistică pre-existentă, ca o matrită în care e pus material divers. Conținut asemănător, formă identică, timbralitate diferită. Este aproape de copie, dar nu se confundă cu ea.
 - a. **Parodie:** o imitație cu sens schimbat, o copie care spune contrariul originalului, realizată cu umor sau sarcasm, ingrediente obligatorii pentru parodie. Conținutul e corupt, forma identică, timbralitatea diferită.
 - b. **Pastișă și/sau parafrază** (à la manière de): imitație apropiată de original, în aceeași "clasă de compoziții". Pasișă/parafraza poate fi realizată cu intenție, ca omagiu, ca mască asumată programatic (a se vedea piesele Paganini și Chopin din "Carnavalul" op. 9 de Robert Schumann) sau poate fi realizată fără intenție, epigonic și cu aport minim de creativitate.
4. **Copie parțială.** Aici ne aflăm în imperiul lui *readymade*, a muzicii gata făcute. Astfel, nu mai putem vorbi decât de o creativitate condusă în limitele unei opere de artă deja existente, prin apelul la câteva artificii de schimbare neesențială a originalului existent. Avem în acest caz două opțiuni:

să păstrăm integritatea ontologică a operei de artă și doar să o „coafăm”, să o „costumăm” diferit prin folosirea unor alte instrumente sau voci sau să rupem integritatea ontologică a operei de artă, decupând din ea fragmente și punându-le în alte contexte și forme, dar păstrându-i înfățișarea timbrală (prin folosirea înregistrărilor).

- a. Anvelopă timbrală diferită, integritate ontologică a operei
 - i. **Aranjament:** adaptarea și extinderea creatoare, cu adaosuri, a unui text muzical de la un instrument/voce/ansamblu la un alt instrument/voce/ansamblu.
 - ii. **Transcripție:** preluarea identică sau cu minime adaptări a unui text muzical de la un instrument/voce/ansamblu la alt instrument/voce/ansamblu. Mai poate fi dată o definiție, ceva mai simplă: trecerea unei muzici dintr-un mediu timbral într-un alt mediu timbral (vocal → instrumental, instrumental → vocal, vocal → vocal, instrumental → instrumental)
 - iii. **Orchestrație:** expandarea unei muzici instrumentale la un ansamblu orchestral
 - iv. **Reducție:** esențializarea unei muzici orchestrale la strictul necesar și reducerea ei la un singur instrument, de regulă pianul.
- b. Anvelopă timbrală identică (sample), ruptură a integrității ontologice (selection)
 - i. **Instalație originală.** Folosirea eșantioanelor într-un mod original, astfel încât anvelopa sonoră să fie originală. Lucrul cu *readymade* ca sample, dar configurație sintactică originală.
 - ii. **Montaj.** Folosirea eșantioanelor dintr-o singură sursă sau stil, combinate (succesiv și simultan) după o logică anume sau fără nicio logică (montaj omogen). Folosirea eșantioanelor din mai multe surse sau stiluri, combinate (succesiv și simultan) după o logică anume sau fără nicio logică (montaj eterogen sau colaj).
 - iii. **Mixaj.** Suprapunerea mai multor piste (ce conțin teoretic mai multe instrumente sau eșantioane sau stiluri) și mixarea lor, ierarhizarea lor după volum și pregnanță, sculptare în intensitate și spațialitate. Este domeniul DJ-ului, după cum ușor se poate observa.

5. **Copie identică** – plagiat. Aici orice comentariu e de prisos, căci aportul creator este 0.

Desigur, rămâne problema ilustrației muzicale. Ea face parte din alt continent, anume cel al suportului muzical anexat unei alte arte principale. În ilustrația muzicală, muzica este pe locul doi, accentul picând în principal pe arta aflată în prim plan: literatură, pictură, film, dans. În ilustrația muzicală aportul de creativitate este de altă natură, efortul fiind îndreptat spre adecvarea și asortarea la/cu alt material artistic. E mai mult un act de cultură, decât unul de creație: e ca și cum am vorbi în citate și am dori să avem drepturi de autor pentru conținut.

Iată mai jos o sistematizare schematică a întregului traseu pe care l-am străbătut, dublată și de o propunere de acordare a unui număr de credite creative fiecărei specii evidențiate anterior. La ce ar putea folosi așa ceva? La o măsurare relativ onestă a gradelor de creativitate implicate în procesul compoziției muzicale. Desigur, cu toții creăm mânați de la spate de anxietatea influenței, după cum spunea Harold Bloom. Dar unii sunt mai mult, alții mai puțin influențați de modelele precedente. Iar cantitatea de creativitate implicată într-un opus muzical e clar că depinde de mai mulți factori. Și totuși, cantitatea de creativitate există. Se vede cu ochiul liber dacă comparăm o operă de Verdi cu aranjamentul unei arii dintr-o operă de Verdi sau cu începutul unei melodii de Verdi preluată ca *readymade* identic și transformată într-o reclamă de succes la berea Stella Artois.

Muzică în sine

1.	Original ex nihilo		
2.	Original derivat dintr-o operă existentă	variațiuni pe o temă preluată (temă preluată și variațiuni originale)	
		citat (insertii preluate simbolic și transformate creativ)	
3.	Original după model schematic/stilistic	parodie	
		pastișă/parafrază (<i>à la manière de</i>)	
4.	Copie parțială <i>Imperiul lui readymade</i>	anvelopă timbrală diferită, integritate ontologică a operei	Aranjament
			Transcripție
			Orchestrație
			Reducție
		anvelopă timbrală identică (<i>sample</i>), ruptură a integrității ontologice (<i>selection</i>)	Instalație originală
Montaj	omogen neomogen (colaj)		
		Mixaj	
5.	Copie identică - plagiat		

© Dan Dediu, 2016

Propunere de acordare a creditelor creative

1.	Original ex nihilo						100	
2.	Original derivat dintr-o operă existentă	variațiuni pe o temă preluată (temă preluată și variațiuni originale) citat (inserții preluate simbolic și transformate creativ)					80	
							80	
3.	Original după model schematic/stilistic	parodie pastișă/ parafrază (<i>à la manière de</i>)					60	
							40	
4.	Copie parțială <i>Imperiul lui readymade</i>	anvelopă timbrală diferită, integritate ontologică a operei	Aranjament				20	
			Transcripție				15	
			Orchestrație				20	
			Reducție				15	
		anvelopă timbrală identică (<i>sample</i>), ruptură a integrității ontologice (<i>selection</i>)	Instalație originală					10
			Montaj	omogen				8
				neomogen (colaj)				
Mixaj						3		
5.	Copie identică - plagiat						0	

© Dan Dediu, 2016

NOUTĂȚI LEGISLATIVE

Extras: Hotărârea nr. 931 din 1 septembrie 2021 privind procedura de desemnare, atribuțiile, modalitatea de organizare a activității și procedura de evaluare a performanțelor profesionale individuale ale consilierului de etică, precum și pentru aprobarea modalității de raportare a instituțiilor și autorităților în scopul asigurării implementării, monitorizării și controlului respectării principiilor și normelor privind conduita funcționarilor publici

Instituția consilierului de etică prinde contur în legislația națională și, prin noul act normativ asupra căruia vom face referirile de mai jos, legiuitorul pune ordine în ceea ce privește atribuțiile sale.

Deși actul normativ privește consilierul de etică din zona funcționarilor publici, unele prevederi sunt utile și altor instituții publice, cum ar fi instituțiile de învățământ superior. Reamintim că la nivelul instituțiilor de învățământ superior se aplică OSGG nr. 600/2018, act administrativ-normativ care aprobă *Codul controlului intern managerial al entităților publice* și standardele de control intern managerial, act normativ care face trimitere la instituția consilierului de etică. De asemenea, cu privire la existența și rolul consilierului de etică în cadrul instituțiilor de învățământ superior, a fost publicat în primul număr al revistei *Etică și Deontologie*, un extras al răspunsului dat de Secretariatul General al Guvernului la interpelarea Consiliului de Etică și Management Universitar, pe această temă.

Deoarece unele dintre instituțiile de învățământ superior, în baza autonomiei universitare, au ales înființarea în cadrul acestora, în ceea ce privește menținerea unui climat etic, a postului de consilier de etică, considerăm utilă prezentarea acelor prevederi care fac trimitere la modalitatea de alegere, la obligațiile acestuia și la modul/procedurile după care își desfășoară activitatea specifică.

În primul rând este important faptul că deși activitatea consilierului de etică este una permanentă, „consilier de etică” reprezintă un „statut temporar atribuit ... cu scopul aplicării eficiente a dispozițiilor legale referitoare la conduita funcționarilor publici în exercitarea funcțiilor deținute, pentru consiliere etică și monitorizarea respectării normelor de conduită” (art. 2 lit. a). Perioada de desemnare este de 3 ani, și se face prin act administrativ al conducătorului autorității sau instituției publice (art. 7 alin. 1).

Consilierul de etică este ales în urma unui proces de evaluare a candidaturii, după verificarea îndeplinirii unor criterii minime de competență cum ar fi abilitățile de comunicare și cunoștințele teoretice cu privire la normele și standardele de conduită și etică (art. 4).

În ceea ce privește activitatea consilierului de etică, articolul 12 arată că:

(1) Activitatea de consiliere etică se desfășoară cu respectarea principiului confidențialității, iar în realizarea acesteia consilierul de etică nu se supune subordonării ierarhice.

(2) Pentru desfășurarea activității de consiliere etică, conducătorul autorității sau instituției publice are obligația de a pune la dispoziția consilierului de etică un spațiu corespunzător pentru asigurarea caracterului confidențial al acestei activități.

(3) Activitatea de consiliere etică se desfășoară în cadrul unor ședințe de consiliere etică, pe baza următoarelor criterii minime:

a) complexitatea aspectelor care trebuie soluționate pentru adoptarea unei conduite conforme cu normele/standardele de conduită de către funcționarul public;

b) identificarea normelor/standardelor de conduită relevante pentru adoptarea unei conduite conforme de către funcționarul public;

c) identificarea modalităților de acțiune a funcționarului public pentru respectarea normelor/standardelor de conduită prevăzute la lit. b);

d) recomandările consilierului de etică cu privire la modalitatea de acțiune a funcționarului public pentru respectarea normelor/ standardelor de conduită prevăzute la lit. b).

(4) Numărul de ședințe de consiliere etică se stabilește de către consilierul de etică pe baza criteriilor minime prevăzute la alin. (3) și se comunică funcționarului public în cadrul primei ședințe de consiliere etică. Dacă funcționarul public consideră că aceste criterii nu pot fi îndeplinite în numărul de ședințe de consiliere etică stabilit de către consilierul de etică, acesta formulează în scris obiecțiile sale motivate, însoțite de propunerea sa, pe care le comunică consilierului de etică până la data desfășurării celei de-a doua ședințe de consiliere etică. În cadrul celei de-a doua ședințe de consiliere etică, consilierul de etică stabilește de comun acord cu funcționarul public numărul ședințelor de consiliere etică. Dacă nu se ajunge la un acord, prevalează decizia consilierului de etică în ceea ce privește numărul ședințelor de consiliere etică.

(5) Ședințele de consiliere etică pot avea loc numai în timpul programului de lucru al funcționarului public consiliat.

(6) Durata unei ședințe de consiliere etică este de maximum o oră.

Solicitările către și de către consilierul de etică se fac în scris astfel:

Articolul 12

(2) Solicitarea scrisă a funcționarului public poate fi înmănată consilierului de etică direct sau transmisă prin e-mail și nu se înregistrează la registratura autorității sau instituției publice.

(3) Desfășurarea activității de consiliere etică la inițiativa consilierului de etică are loc pe baza unei solicitări scrise a acestuia, care se comunică funcționarului public.

(4) Solicitarea scrisă prevăzută la alin. (3) poate fi înmănată funcționarului public direct sau transmisă prin e-mail și nu se înregistrează la registratura autorității sau instituției publice.

(5) Data și ora ședinței de consiliere etică se stabilesc și se comunică de către consilierul de etică.

Prevederile legate de registrul de evidență și accesul la acesta se regăsesc în:

Articolul 13

(2) La registrul de evidență a activității de consiliere etică prevăzut la alin. (1) nu are acces nicio persoană, indiferent de calitatea, funcția și nivelul ierarhic al acesteia, cu excepția organelor de urmărire penală și a instanțelor de judecată, la solicitarea acestora, în condițiile prevăzute la art. 170 alin. (1) din Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, cu modificările și completările ulterioare.

(3) Consilierul de etică este obligat să nu divulge identitatea funcționarului public care face obiectul consilierii etice niciunei persoane, indiferent de calitatea, funcția și nivelul ierarhic al acesteia, cu excepția organelor de urmărire penală și a instanțelor de judecată, la solicitarea acestora, în condițiile prevăzute la art. 170 alin. (1) din Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, cu modificările și completările ulterioare, precum și cu excepția situației prevăzute la art. 451 alin. (4) teza a doua din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019, cu modificările și completările ulterioare.

(4) În situațiile prevăzute la alin. (3), consilierul de etică are obligația de a aduce la cunoștința conducătorului autorității sau instituției publice, în scris, aspectele semnalate de funcționarul public în cadrul ședințelor de consiliere etică care pot constitui o faptă penală, precum și de a sesiza organele de urmărire penală.

Ordinul ME nr. 5.255 din 10 septembrie 2021 privind verificarea respectării eticii și deontologiei universitare în elaborarea tezelor de doctorat din perioada 1990-2016 (Publicat MO nr. 888/16 septembrie 2021)

În conformitate cu prevederile:

- art. 118 alin. (1), art. 121, 124, 192 și ale art. 216 alin. (2) lit. c) din Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare;
- art. 2 alin. (3) lit. k) din Ordinul ministrului educației nr. 3.322/2021 privind constituirea și utilizarea fondului pentru finanțarea situațiilor speciale care nu pot fi integrate în formula de finanțare a instituțiilor de învățământ superior de stat, pentru anul 2021;
- Ordinului ministrului educației și cercetării nr. 5.229/2020 pentru aprobarea metodologiilor referitoare la acordarea atestatului de abilitare, acordarea titlului de doctor, precum și la soluționarea sesizărilor cu privire la nerespectarea standardelor de calitate sau de etică profesională, inclusiv cu privire la existența plagiatului, în cadrul unei teze de doctorat,

în temeiul prevederilor art. 13 alin. (3) ale Hotărârii Guvernului nr. 369/2021 privind organizarea și funcționarea Ministerului Educației, cu modificările ulterioare, ministrul educației emite prezentul ordin.

Articolul 1

(1) Instituțiile de învățământ superior care au eliberat diplome de doctor, conform prevederilor legale, în perioada ianuarie 1990 - iunie 2016, au obligația să elaboreze o strategie proprie de prevenire și combatere a fenomenului de plagiat și să demareze activitatea de verificare a respectării eticii și deontologiei universitare în elaborarea tezelor de doctorat.

(2) Strategia proprie de prevenire și combatere a fenomenului de plagiat menționată la alin. (1) va fi elaborată și publicată pe site-ul fiecărei universități până la sfârșitul anului 2021.

(3) Pentru ducerea la îndeplinire a prevederilor alin. (1), în cadrul fiecărei instituții de învățământ superior se înființează, adaptat la dimensiunea activității și specificul fiecărei universități, o structură administrativă distinctă (serviciu/birou) care are atribuții privind digitizarea și verificarea tuturor tezelor de doctorat, precum și formarea de formatori în etică și integritate.

(4) Atribuțiile structurii prevăzute la alin. (3) se corelează cu activitatea Secretariatului instituțiilor organizatoare de studii universitare de doctorat.

Articolul 2

(1) Analiza tezelor de doctorat se realizează conform unei planificări stabilite de fiecare instituție de învățământ superior. Conducerea școlilor doctorale susține activitatea de verificare.

(2) Ulterior finalizării verificărilor se întocmește un raport detaliat cu privire la respectarea/nerespectarea eticii, calității și deontologiei universitare la nivelul tezelor de doctorat verificate, raport care va fi transmis Ministerului Educației.

(3) În cazul în care se constată abateri de la etica și deontologia universitară este sesizată, în conformitate cu legislația în vigoare, comisia de etică din cadrul instituției de învățământ superior, iar Ministerul Educației va fi informat în acest sens.

(4) Verificarea tezelor de doctorat în universitatea în care sa susținut doctoratul este independentă de verificarea Consiliului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU) și se face în cadrul mecanismelor interne de asigurare a calității. CNATDCU analizează orice sesizare, conform regulamentului propriu.

Articolul 3

(1) Ministerul Educației asigură finanțarea instituțiilor de învățământ superior de stat pentru activitatea de prevenire și combatere a fenomenului de plagiat.

(2) Finanțarea activităților de prevenire și combatere a fenomenului de plagiat se face în anul 2021 din fondul pentru finanțarea situațiilor speciale conform prevederilor legale, în cuantum de 25.017.031 lei.

Articolul 4

Direcția generală învățământ universitar și instituțiile de învățământ superior de stat și particulare duc la îndeplinire prevederile prezentului ordin.

Articolul 5

Prezentul ordin se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

BREVIAR

Discuții privind aplicarea Ordinului ME nr. 5.255 / 2021 privind verificarea respectării eticii și deontologiei universitare în elaborarea tezelor de doctorat din perioada 1990-2016

Cristina Mihaela SALCĂ ROTARU^{1*}, Laura MANEA¹

¹ Universitatea Transilvania din Brașov, rotaruc@unitbv.ro, manea@unitbv.ro

* Correspondent: rotaruc@unitbv.ro

Pornind de la prevederile Ordinului ME nr. 5.255 din 10 septembrie 2021 privind verificarea respectării eticii și deontologiei universitare în elaborarea tezelor de doctorat din perioada 1990-2016, care impune instituțiilor de învățământ superior din România care au eliberat diplome de doctor, conform prevederilor legale (în vigoare la momentul emiterii acestora, n.n.), în perioada ianuarie 1990 - iunie 2016 de a:

- demara activitatea de verificare a respectării eticii și deontologiei universitare în elaborarea tezelor de doctorat
- înființa o structură administrativă distinctă (serviciu/birou) care are atribuții privind:
 - o digitizarea și verificarea tuturor tezelor de doctorat, precum și
 - o formarea de formatori în etică și integritate,

ne propunem a aduce în discuție aspecte teoretice rezultate din analiza ordinului din perspectiva respectării eticii și calității în învățământul superior, prin prisma autonomiei universitare.

Citation: Salcă Rotaru, C. M. & Manea, L. (2021). Discuții privind aplicarea Ordinului ME nr. 5.255 / 2021 privind verificarea respectării eticii și deontologiei universitare în elaborarea tezelor de doctorat din perioada 1009-2016. *Etică și deontologie*. 1 (2), 61-64
<https://doi.org/10.52744/RED.2021.02.07>

Publisher's Note: RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

1. Justificarea din perspectiva eticii academice a ordinului

În aplicarea principiilor de etică academică privind cercetarea și diseminarea rezultatelor cercetării, principii unanim cunoscute și recunoscute în mediul academic, actualul ordin acoperă cerința verificării respectării eticii și deontologiei pentru perioada 1990-2016 asigurându-se un numitor comun al îndeplinirii acestor cerințe raportat la procedura de analiză de similitudini instituită prin HG 134 din 02 martie 2016 prin care s-au adus modificări Codului studiilor universitare de doctorat (aprobat prin HG 681/2011) în ceea ce privește susținerea publică a tezelor de doctorat. În aplicarea acestor prevederi Ordinul MEC nr. 3485 din 2016 indică lista programelor recunoscute și software-urile ce pot fi utilizate de instituțiile de învățământ superior și Academia Română pentru stabilirea gradului de similitudine. La acest moment Ordinul MEC nr. 3485 din 2016 este abrogat prin Ordinul MEC 5229 din 17 august 2020 urmare a faptului că procedura de verificare a similitudinilor s-a extins și la tezele de abilitare. Prin anexele 1 și 2 ale Ordinului 5229/2020 sunt detaliate prevederile din HG 681/2011 privind procedurile aferente susținerii publice ale tezelor de abilitare, respectiv a celor de doctorat, inclusiv procedura de analiză a gradului de similitudine cu preluarea aspectelor tehnice din ordinul MEC nr. 3485 din 2016.

2. Impactul principiului autonomiei universitare

Principiul autonomiei universitare a fost luat în considerare în emiterea ordinului, sens în care fiecare instituție de învățământ superior:

- elaborează în mod independent strategia de prevenire și combatere a fenomenului de plagiat
- înființează structura administrativă (serviciu/birou), adaptată la dimensiunea activității și specificului fiecărei universități,
- realizează planificarea verificărilor tezelor de doctorat.

Structura administrative astfel înființată se justifică, din punct de vedere al organigramei instituționale, a fi subordonată:

- a) la nivelul IOSUD, prin interpretarea prevederilor art. 1 alin (4) care arată că atribuțiile structurii se corelează cu activitatea Secretariatului instituțiilor organizatoare de studii universitare de doctorat sau
- b) direct Rectorului, prin interpretarea prevederilor art. 2 alin. (2) care arată că ulterior finalizării verificărilor se întocmește un raport detaliat care va fi transmis Ministerului Educației.

Pornind de la diferențele constatate în viziunea instituțiilor de învățământ superior în ceea ce privește locul și rolul comisiilor de etică universitară sunt de așteptat abordări diferite ale implicării acestor comisii în elaborarea și implementarea strategiei proprii de prevenire și combatere a fenomenului de plagiat.

3. Discuții privind organizarea structurii administrative și atribuțiile personalului aferent

Deoarece ordinul nu prevede ce se întâmplă cu această structură după finalizarea procedurii de verificare a tezelor elaborate în perioada ianuarie 1990 – iunie 2016, se naște întrebarea dacă această structură este una permanentă sau temporară. Pentru a răspunde acestei întrebări este necesară o analiză combinată între prevederile actului administrativ-normativ și prevederile legale aplicabile procedurilor aferente.

3.1. Structură permanentă sau temporară?

Funcție de viziunea instituțională, această structură administrativă poate fi deservită, din punct de vedere al resursei umane de:

a) personalul existent în cadrul școlilor doctorale sau la nivelul instituției, situație în care se impune modificarea (doar cu acordul părților, n.n.) fișelor de post, în sensul introducerii activităților de digitizare și de formare de formatori.

b) personal nou angajat, exclusiv cu atribuții de digitizare și de formare de formatori, caz în care se naște dilema privind durata determinată vs. nedeterminată a postului/angajării.

3.2. Posibile distincții între atribuții temporare și permanente

Se poate face o distincție, din punct de vedere al atribuțiilor personalului, între atribuții cu caracter temporar și atribuții cu caracter permanent.

În mod evident, în categoria **atribuțiilor cu caracter temporar** se încadrează digitizarea tezelor de doctorat și verificarea acestora în programele de similitudini. Durata acestei atribuții variază funcție de numărul tezelor de doctorat pentru care instituțiile de învățământ superior au eliberat diplome de doctor în perioada ianuarie 1990 – iunie 2016.

Ordinul prevede ca personalul din aceste structuri administrative să asigure și formarea de formatori în etică și integritate. Se nasc următoarele întrebări legitime:

1. Cine poate ocupa un astfel de post? Răspunsul se găsește în Ordinul MM/INS 138/1949 din 1995, cu modificările ulterioare, în care se identifică cele două coduri ocupaționale: 242401 – Formator și 242402 – Formator de formator. Prin urmare aceste competențe profesionale trebuie cerute și dovedite la angajarea pe post.

2. Cum se pot obține astfel de competențe? Competența profesională de formator de formator se poate obține (i) fie prin promovarea de studii superioare care

au această finalitate conform RNCIS, situație în care doar patru universități au astfel de programe de studii acreditate, (ii) fie prin promovarea unor cursuri de formare profesională a adulților organizate de societăți autorizate în acest scop.

3. Cui se adresează formarea de formatori în etică și integritate? Pentru că ordinul nu arată care sunt persoanele care vor beneficia de aceste cursuri se poate deduce că viitorul formator în etică și integritate poate fi studentul doctorand (având în vedere poziția structurii administrative) dar la fel de bine și cadrele didactice din universitate care au în fișa postului cursurile de etică și integritate. În oricare dintre cele două situații, instituția de învățământ superior trebui să acrediteze/autorizeze organizarea cursurilor.

4. Impactul procedurii de verificare a similitudinii tezei de doctorat

Conform principiilor de drept prevederilor Ordinului MEC nr. 5.255 din 2016 nu pot avea efecte decât pentru viitor, atât în ceea ce privește organizarea structurii administrative, cât și în ceea ce privește activitățile de digitizare și verificare a tezelor de doctorat.

Se pune problema însă, care sunt prevederile care vor fi luate în considerare în evaluarea similitudinii și a procentului aplicat pentru eventuala identificare a unei abateri de la etica și deontologia universitară. Un răspuns logic, juridic, ar fi că similitudinea trebuie comparată pentru fiecare lucrare în parte doar până la momentul realizării tezei, ținând cont de specificitatea domeniului științific de doctorat. Problema procentului este mai spinoasă. Neintroducerea unor praguri ale procentului de similitudine anterior anului 2016, lasă la latitudinea fiecărei instituții de învățământ superior, în baza autonomiei universitare, adoptarea unor criterii de încadrare în respectarea eticii, calității și deontologiei universitare a tezelor de doctorat verificate. În cazurile tezelor de doctorat care nu îndeplinesc criteriile stabilite instituțional: (i) se evidențiază distinct în raportul instituțional care se transmite la ministerul de resort, (ii) se demarează procedura de cercetare în fața comisiilor de etică universitară, ministerul fiind informat în acest sens și (iii) pot fi verificate independent de CNATDCU.

5. Scurte concluzii

Conform dispozițiilor Legii educației naționale nr. 1/2011, etica academică și asigurarea calității în învățământul superior, parte a răspunderii publice a oricărei instituții de învățământ, sunt totodată elemente ale asumării misiunii generale și răspunderii publice a ministerului de resort.

Ordinul MEC nr. 5.255 din 2016 deși asigură instrumente unitare (strategia de prevenire și combatere a fenomenului de plagiat și structura administrativă cu atribuții privind digitizarea și verificarea tuturor tezelor de doctorat), aplicarea

efectivă a acestuia în contextul autonomiei universitare va genera, în mod previzibil, abordări și soluții diferite care, având efecte în principal în plan individual, pot genera la rândul lor soluții neunitare în practica instanțelor de judecată.

Deoarece până la data prezentei analize (decembrie 2021) pe textul ordinului obligațiile instituțiilor de învățământ superior erau doar de a adopta Strategia de prevenire și combatere a fenomenului de plagiat și de a înființa structura administrativă, ne rezervăm dreptul a reveni cu o analiză asupra implementării și efectelor sale într-un articol viitor.

INDICE AUTORI**DEDIU Dan - 50**

Prof.univ.dr.dr.h.c.; Composer; PhD supervisor; Rector of National University of Music Bucharest in the period 2008-2016, Coordinator of the Instrumental and Multimedia Music Section of UCMR

DRĂGHICI Camelia - 20

Professor, PhD, Chemistry, Faculty Product Design, Mechatronics and Environment, Transilvania University of Braș ov, Romania

DRĂGHICI Teodora - 31

Associate Professor, PhD., Faculty of Economic and Administrative Sciences “Nicolae Bălcesu” Land Forces Academy, Sibiu, Romania

GHEORGHE Adriana Carmen - 25

Associate Professor, PhD., Faculty of Law Transilvania University of Braș ov, Braș ov, Romania;

ILIE Oana Antonia - 31

Assist. univ, PhD., Faculty of Economic and Administrative Sciences “Nicolae Bălcesu” Land Forces Academy, Sibiu, Romania

KOUKOURAKIS Manolis - 13

PhD, Director University of Crete Library, Greece

MANEA Laura - 61

Lecturer, PhD., Faculty of Law Transilvania University of Braș ov; Braș ov, Romania; Legal Department of Transilvania University of Braș ov, Romania

PERNIU Dana - 20

Professor, PhD in Educational sciences, Faculty Product Design, Mechatronics and Environment, Transilvania University of Braș ov, Romania

REPANOVICI Angela - 13

Professor, PhD Eng, PhD Marketing, Faculty Product Design, Mechatronics and Environment, Transilvania University of Braș ov, Romania

SALCĂ ROTARU Cristina Mihaela – 20, 61

Lecturer, PhD., Faculty of Law Transilvania University of Braș ov; Braș ov; Romania; President of the Commission of Ethics and University Deontology of Transilvania University of Braș ov;

VELTER VICTOR - 6

PhD., Scientometrics Expert at Executive Unit for Funding Higher Education, Research, Development and Innovation (UEFISCDI) Bucharest, Romania